Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 190 (9265) | Вторник, 1973 чылдың август 14 | 1925 чылда үндезилеттинген. | Өртээ 2 көп.

АЯН-ЧОРУК ДООЗУЛГАН

РИГА. (СЭТА). Иранның Премьер-Министри Амир Аббас Ховейда Совет Эвилелинден чуртунче чаныпкан. Хүндүлүг аалчы ССРЭ-ге Совет чазактың чалаанын ёзугаар албан хуузунда аян-чорук кылып чораан.

Иранның, Совет Эвилелиниң болгаш Латви ССР-ниң күрүне туктары-биле шиметтинген аэропортка найыралдыг чурттуң чазак баштыңын Латви ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Ю. Я. Рубэн, өске-даа албан кижилери үдээн.

Иранның Премьер-Министри-биле кады Иранның даштыкы херектер министриниң бирги оралакчызы Ахмад Мирфендерески, онза даалгалар талазы-биле элчин Парвиз Раджи, экономика министриниң оралакчызы Джавар Вафа, Премьер-Министрниң канцелярия эргелекчизи Камбиз Парсай база Иранның Совет Эвилелинде элчини Реза Амир Теймур чорупкан.

Аэродромга Латвияның ажылчы чоннарының төлээлекчилери Иранның төлээлерин найыралдыг үдээн.

Ниитиниң малынга — элбек чем

ХАЙЫРЛЫГНЫҢ СИГЕНЧИ БРИГАДАЛАРЫНДА

Каа-Хем районнуң «Бурунгаар» совхозтуң Хайырлыгда бригадазы бар. Ол ажыл-агыйның сигенчилериниң турлаа база ында. Сиген шөлү бригада төвүнден ырак эвес: чаңгыс баалык ажарга-ла кырынга баар. Совхоз төвүнче-даа кирген, Кызыл хоорайже-даа углаан оруктар кыдыында сараатар үүле-херектиң бүдүнгүрүн херечилээн дег көстүп тургулаар. Оларның хемчээлдери аңгы-аңгы: улуу-даа, бичези-даа бар.

Сигенчилер чанынга кээп турувуста-ла, дээрниң соо улам-на баксырап, шөгжең кара-кара булуттар диргелип келди.

— Ам база чаары ол-дур аа? Аттыг чүве-ле-дир бо. Ажылга сааттыг—дээш, дөртен хар чоокшулай берген сигенчи хомудаан сеткилдиг чугаалады.

— Бо талаже кайын кээр ол. Ондум сынnarын таварыыр ышкаш-тыр. Маңаа биче чагза экизи-ле ол —деп, аныяк эр чазамыктап кагды.

— Техника чүге турупканы ол? Чүге ажылдавайн тур силер?—деп, бистиң-биле кады келген бригадир Мижит-оол Аңчы улузун дүвүреди-ле берди.

— Бо ийиниң сигенин чаа бөдүп доостувус. Ынчангаш бичии дыштаныпор бис. Ам куду бадар бис—дээш механизаторлар чорууурунга белеткени бердилер.

Сигенчилерниң ажылынга агаар-бойдустуң таарымча чок байдалдары шаптыктап турза-даа, олар органнзастыг ажылдап турар. Ында быжыглаттынган техника-даа үрелиишкинге таварышпаан. Ооң ачызында ажылдың темпизи кудулаваан. Бригадада ажылдап турар үш сенокосилканы, 2 подборщик-копнительди, 1 сараат салыкчызын ажыл-ишке кызымак, техникага камныг, үр чылдарда ажылдап келген механизаторларга бүзүреп, берип каан. Олар ону эки башкарып турар.

Бригадада шупту 10 кижи бар. Олар 1310 тонна сиген белеткээр хүлээлгелиг. Август эгезинге чедир олар Хайырлыгның хайыразы—400 тонна сигенни белеткеп, сарааттааннар. Сигенчилер аразында күш-ажылдың шалыпчылары бар. Ылангыя Монгуш Доржу, Тараа Дудупей, Александр Манзынмаа үргүлчү мактадып, социалистиг чарыштың тиилекчилери болуп келгеннер.

Сигенчилерни аъш-чем-биле эки хандырган. Кижилерниң дыштанырынга таарымчалыг байдалды тургускан. Ажылчылар радиону дыңнап, телевизорну көрүп турарлар.

Ук бригада бот-орулга-чарылгалыг. Эрткен чылын Хайырлыгның сигенчилери-даа, тараажылары-даа орулгалыг ажылдаан. Ынчалза-даа мал чеминиң белеткели, техника септелгези дээн ышкаш чугула ажыл-иш хайнып турда, чамдык механизаторлар чижээ, Чооду Дуктүшпей, Дарыма Садываа совхоз төвү киргеш, азы шалың апкаш, арагалап, ажыл-шагы үзүп турары кончуг четпес. Дарыманың төлеп чок чоруун мурнунда совхозтуң профэвилел организациязының хуралынга база чугаалашкан. «Эттиниш алыр, эки ажылдаар мен» деп ол сөзүн берген. Оозу хоозун аазашкын болган. База катап арагалааш, дөрт хүн ажылче үнмээн.

«Бурунгаар» совхозтуң хову турлаандан ырак эвесте «Ленинчи орук» колхозтуң бригадазының төвү бар. Ооң чоогунда ажыл-агыйның сигенчилери ажылдап турар. Механизастаттынган бригадада 8 тракторну быжыглаан. Олар Хайырлыгда 88 гектар черниң сигенин кезип, 150 тоннаны сарааттаан. Сигенчилер, хүнде 30 ажыг тонна сигенни белеткеп, графикти ажыр күүседип келген. Бригадада он ийи кижи бар. Кижи бүрүзү кызымак ажылдап турар. Оларны аъш-чем-биле хандырганы база-ла эки. Ынчалза-даа четпес чүүл болза, хүн бүрүде кым кайы хире хемчээлдиг ажыл бүдүргенин билбези болур. Ону доктаамал түңневейн турар. Социалистиг чарышты сигенчилер ортузунга организаставаан. А бригадир Николай Норкин бригаданың белеткээр сиген планын безин билбес. Ийи сигенчи бригадада четпестерни дарый чайладыр талазы-биле «Бурунгаар» совхозтуң, «Ленинчи орук» колхозтуң удуртукчулары дээштиг хемчеглерни дарый алза чогуур.

Ш. ДОРЖУ,
«Шынның» тускай корр.

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНДЕ

СЭКП Төп Комитеди капитал салыышкыннарының ажыктыын бедидер болгаш бүдүрүлге күчүлерин ажыглалга киирериниң хуусааларын кызырар дугайында СЭКП ТК-ның декабрь (1972 чылда) Пленумунуң айтыышкыннарын күүседир талазы-биле ССРЭ-ниң Мелиорация болгаш суг ажыл-агый министерствозунуң ажылының дугайында айтырыгны чугаалашкан.

СЭКП-ниң XXIV съездизиниң болгаш ТК-ның Пленумнарының шиитпирлеринге дүүштүр партияның төлевилээн калбак мелиорация программазын чуртта боттандырып турар деп доктаалда демдеглээн. ТК-ның май (1966 чылда) Пленумунуң соонда эрткен үениң дургузунда ажыглалга суггаттыг болгаш кургаткан чаа-чаа 7,1 миллион гектар черни киирген, суг ажыл-агыйының организацияларының күчү-шыдалдары 2,5 катап улгаткан, тудуг үлетпүрүнүң улуг-улуг бүдүрүлге черлерин тургускан, мелиорация машиналарының парыгы ийи катап улгаткан. Суг ажыл-агыйының организацияларында ам миллион ажыг ажылчын болгаш тускай эртемниглер ажылдап турар. 1973 чылда мелиорация ажылдарының темпилери дыка өзүп турар.

ССРЭ-ниң Мелиорация болгаш суг ажыл-агый министерствозу, чер-черниң партия, совет органнары капитал салыышкыннарын ажыглаарын экижидер база бүдүрүлге күчүлерин ажыглалга киирерин дүргедедир дугайында СЭКП ТК-ның декабрь (1972 чылда) Пленумунуң айтыышкыннарын күүседир талазы-биле боттуг тодаргай ажылды чорудуп турар. Капитал салыышкыннарын шилчип турар тудуг объектилеринче мөөңнээр сорулганы барымдаалааш, чаа эгелээр тудугларның саныи элээн кызырган. Кандааышкынныг тараалаң девискээрлерге, ылаңгыя Поволжьеге мелиорация ажылдарын күштелдирген, хөвен тарыыр суггарылга системаларын, рис тарыыр инженержи нарын системаларны, суггарар культурлуг одарларны тударының темпилерин күштелдирип турар.

ССРЭ-ниң Мелиорация болгаш суг ажыл-агый министерствозу капитал тудугнуң ажыктыын бедидеринге болдунар аргаларны ыракта-ла четче эвес хемчээлдии-биле ажыглап турар деп, СЭКП ТК оон-биле чергелештир демдеглээн. Министерствонуң коллегиязы бүдүрүлге күчүлерин база кол фондуларны ажыглалга киирерин дүргедедир талазы-биле чогуур организакчы ажылды калбартпаан. Акша-хөреңгини болгаш материалдыг курлавырларны хөй санныг объектилер аайы-биле ам-даа чашканнадып, доозулбаан тудугларны көвүдедип турар. Эң чугула тудугларга тудуг ажылдарын организастаарының деңнелин бедидеринче кичээнгейни мөөңневейн турар. Хөй-хөй объектилерни тудары хемчээл чок узамдыгып турар. Ажыглалга киирер тудугларда ажыл-ишти кошкак организастап турар. Бүдүрүлге баазазын тургузары хожудап турар.

ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозу, ССРЭ-ниң Мелиорация болгаш суг ажыл-агый министерствозу, көдээ ажыл-агый база суг ажыл-агый организациялары суггаттыг болгаш кургаткан черлерни амдыгаа чедир багай ажыглаттырып, чамдык колхоз, совхозтарның ол черлерден чаалыс дүжүт ап турарын херекке албайн баргылап турар. Мелиорастаан черлерни белеткээринге күрүне хөй акша-хөреңгини чарыгдап турда, оларны ынчалдыр ажыглаары тетчеглээшкин бооп турар дээрзин доктаалда демдеглээн.

ТК-ның декабрь (1972 чылда) Пленумунуң негелделерин күүседир талазы-биле суг ажыл-агыйының организацияларының ажыл-чорудулгазын хайгаараары-биле чогуур контрольду хөй-хөй областарда, крайларда болгаш республикаларда боттандырбайн, тудугларның удуртукчуларының хууда харыысалгазын болгаш күрүнениң саңгылга-чурумун кошкадып, планнарны чогуур өйүнде күүседиринче, тудугнуң шынарын бедидеринче база ооң чарыгдалын чиигедиринче тудугжуларның коллективтерин четчес мобилизастап, мелиорастаан черлерниң гектар бүрүзүн бедик дээштиг ажыглаар талазы-биле эргежок чугула негелдени колхоз, совхозтарның удуртукчуларынга салбайн турар. СЭКП ТК олче кичээнгей угландырар деп айыткан.

Суг ажыл-агыйының тудуунда улуг четпестерни чайладырып, СЭКП ТК-ның декабрь (1972 чылда) Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга чайгылыш чок боттандырарынче, чер мелиорастаарының күрүне планнарын болгаш алдынган социалистиг хүлээлгелерни чугаа чок күүседиринге иштики курлавырларны, аргаларны улам четче ажыглаарынче тудугжулар коллективтериниң, бүдүрүлге черлериниң күжениишкиннерин мөөңнээн турарын СЭКП Төп Комитеди ССРЭ-ниң Мелиорация болгаш суг ажыл-агый министерствозунга даскан.

Тудугнуң узамдыгарын ыяап кызырарын, ажыглалга киирер тудугларга база бүдүрүлге күчүлерин ажыглалга дүрген хүлээдип бээрин чедип ап болур аргалыг, шилчилгелиг тудугларга капитал салыышкыннарын болгаш материал-техниктиг курлавырларны улам мөөңнээн турарын хандырар. Тудуг ажылдарының шынарын бедидер болгаш мелиорация объектилерин ажыглалга чүгле магадылал паспорттарлыг хүлээдип берип турарын чедип алыр.

Колхоз, совхозтарга улуг эвес мелиорация системаларын болгаш тудуг-суурун тударынга акша-хөреңгини шын ажыглаарын хайгаараар контрольду күштелдирер, ындыг объектилерниң тудуун бир чыл дургузунда черле доосқан турар ужурлуг деп чүвени барымдаалаар.

Техниктиг дептшилгени дүргедедиринге, бүдүрүлге фондуларын, хамыктың мурнунда мелиорация болгаш тудуг техниказын, автотранспортту ажыглаарын оранчок экижидеринге, күш-ажылды, бүдүрүлгени организастаарының дептшилгелиг хевирлерин ажыглалга нептередиринге үндезилээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер хемчеглер алырын боттандырар. Тудугжу кадрларны быжыглаар, оларның культура амыдыралынга таарымчалыг байдалдарны тургузар болгаш мергежилин бедидер хемчеглерни алыр.

Тудуп тургускан системаларга эң эвээш күш-ажыл чарыгдалдарын үндүрүп турган чаагай дүжүт алырынга эргежок чугула негелделерин хандырар чүүлдерни тургузуп берген турар кылдыр тудуг системаларын төлевилээриниң деңнелин бедидер, төлевилелдерге дептшилгелиг техниктиг шиитпирлерни, Ада-чурттуң болгаш даштыкының мурнакчы дуржулгазын, эртемниң чедиишкиннерин калбаа-биле ажыглаар деп доктаалда айыткан.

Мелиорация тудуун эргелеп башкарарын улам сайзырангайжыдар, ажыл-агыйның удуртулга органнарын бүдүрүлгеже чоокшуладыр, тудуг планнарын күүседирин шалыкын болдурар база ооң харыысалгазын бедидер болгаш техниктиг-экономика көргүзүглерин экижидер сорулганы барымдаалааш артык звенолары узуткаар хемчеглер алырын төлевилээрин ССРЭ-ниң Мелиорация болгаш суг ажыл-агыйының министерствозунга сүмелээн. Тудуг организацияларын улгаттыр каттыштырарын боттандырар деп айыткан.

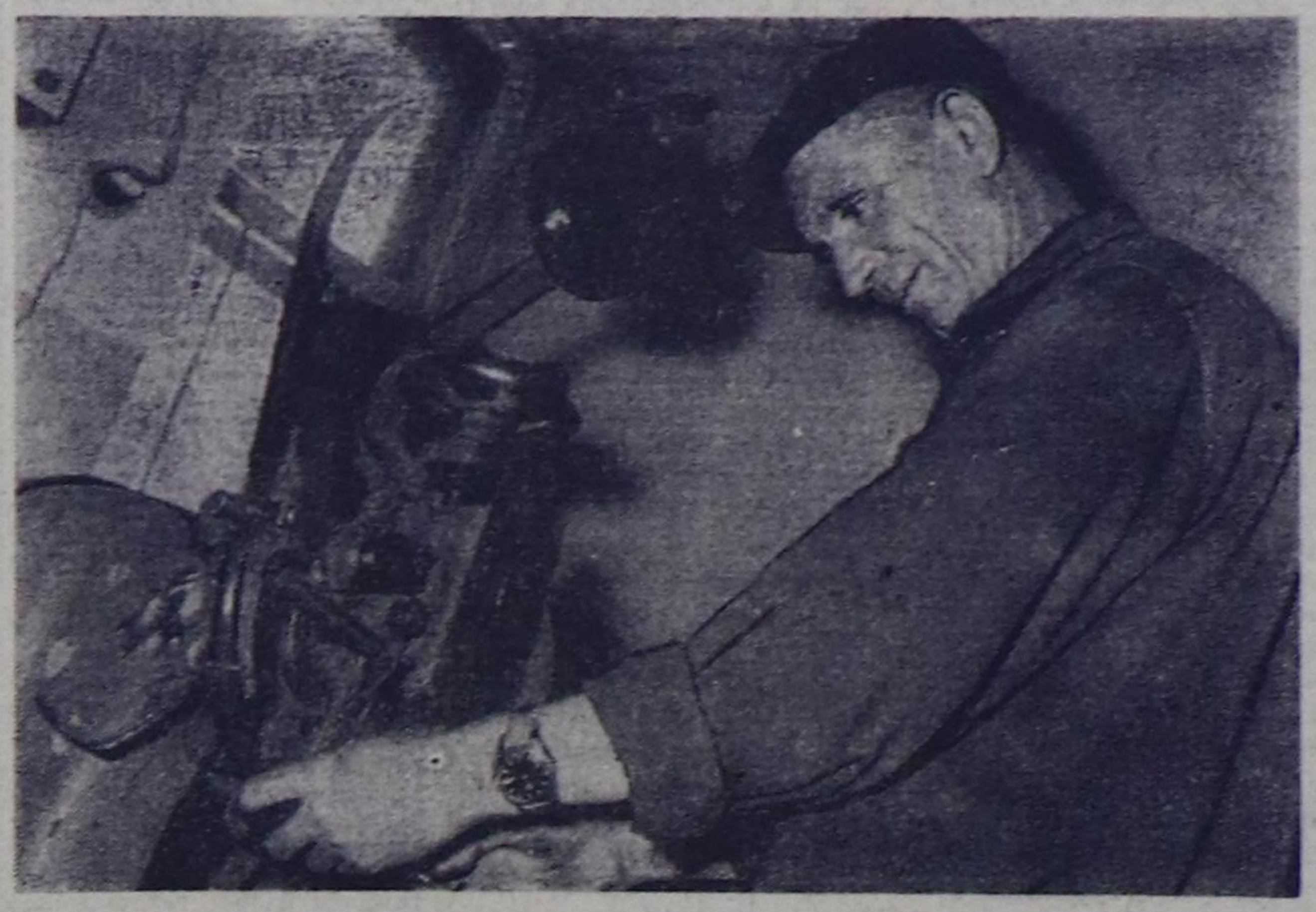
СЭКП ТК мелиорация тудуун чер шиңгээдип алыр хемчеглер-биле катай чаңгыс аай комплекстиг боттандырып турарын, тудуг ажылдарын доозары-биле көдээ ажыл-агый культураларын тарыырынга чер ажыглаарының аразын үзүктелдирбезин, мелиорацияга чарыгдаар кылдыр үндүрүп берип турар акша-хөреңгини ажыглаарының чогумчалыын бедидериниң эң чугула негелдези ол деп санаарын ССРЭ-ниң Мелиорация болгаш суг ажыл-агый министерствозундан, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозундан база оларның чер-черде органнарындан, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдериниден негээн. Чер мелиорастаар болгаш ону көдээ ажыл-агыйга шиңгээдип алыр ажылдарының бүгү комплекизин боттандырарынга эргежок чугула курлавырларны берген турарын баш бурунгаар төлевилээрин ССРЭ-ниң Күрпланынга, ССРЭ-ниң Мелиорация болгаш суг ажыл-агый министерствозунга, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге даскан.

Суггаттыг болгаш кургаткан черлерниң гектар бүрүзүн бедик деңнелдии-биле ажыктыг кылдыр ажыглаарын хандырарын, ол сорулганы барымдаалааш, организакчы болгаш агротехниктиг хемчеглер алырын дески боттандырарын, мелиорастаан черлерге чаагай дүжүт алырынга колхоз, совхозтарның удуртукчуларының харыысалгазын бедидерин ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга, чер-черниң совет органнарынга, көдээ ажыл-агый база суг ажыл-агый организацияларынга саналдаан.

СЭКП ТК суг ажыл-агыйның тудуунга ажыглаар бүдүрүлге баазазының объектилериниң тудуун доозар база ажыглалга киирер хемчеглер алырын, үлетпүр бүдүрүлгелериниң тургустунган күчүлерин бүрүн шиңгээдип алырын хандырарын ССРЭ-ниң Мелиорация болгаш суг ажыл-агый министерствозунга, эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге даскан.

1973 чылда чер мелиорастаар талазы-биле кезээ чарып күүседир ажылдарның доктааттынган планнарын чугаа чок күүседир хемчеглерни немей алырын боттандырарын ССРЭ-ниң Энергетика болгаш электрижидилге министерствозунга, ССРЭ-ниң Үлетпүр тудуунда министерствозунга, ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунга, ССРЭ-ниң Аар үлетпүрнүң бүдүрүлге черлериниң тудуг министерствозунга, ССРЭ-ниң Тудуг министерствозунга саналдаан.

Суг ажыл-агый организацияларының ажылын хайгаараар контрольду күштелдирерин, партияның XXIV съездизиниң болгаш СЭКП ТК-ның декабрь (1972 чылда) Пленумунуң салган сорулгаларын күүседиринче коллективтерни мобилизастаар организакчы, масса-политиктиг ажылды экижидерин эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-ларынга, партия крайкомнарынга, обкомнарынга, хоорткомнарынга, райкомнарынга даскан. Бүдүрүлге мурнакчыларының үнелиг эгелээшкиннерин бүгү хемчеглер-биле деткип, калбартырып, планнарны, хүлээлгелерни хуусаа бетинде доллур болгаш ажыр күүседирин социалистиг чарышты организастаарын сайзырангайжыдарын база оларга даскан.

Кызылдың алгы заводунга чеде бээрге ында янзы-бүрү машиналар алгы-кештен хептерни даараан турар. Ол машиналар хензиг-ле үрелир болза үе-шак эртип, ажыл туруп бээр. Ону болдурбас дээш слесарь Петр Павлович Попов бүгү-ле күжүн, арга-мергежилин берип келген.

Слесарь Попов кайда-ла машина үрелген болдур, ону дораан-на кыла шааптар. Ол чүгле бодунуң хүлээнген ажылынга мурнакчы эвес, а хөй-ниитиниң ажылынга база ак сеткилдиг киржип турар. Ол—заводта профэвилел болгаш улусчу контроль комитеттериниң кежигүнү.

Петр Павлович — Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчизи, Төрээн чурттуң алды орденининиң эдилекчизи. Ынчангаш ону коллективтиң бүгү кежигүннери хүндүлээр. Ол тоску беш чылдың шиитпирлиг, үшкү чылын чедиишкиннинг эжыл-иш-биле доозар дээш бо хүннерде улам кызымаккай ажылдап турар.

ЧУРУКТА: П. П. ПОПОВ.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотозу.

Чарыш ачызында

Барыын-Хемчик районнуң «Шекпээр» совхозунуң ажылчыннары шиитпирлиг үшкү чылда боттарынга алган социалистиг хүлээлгезин багай эвес күүседип, бо чылдың бирги чартыында күрүнеге мал ажылының продуктуларын садарының талазы-биле социалистиг чарышка өске ажыл-агыйларындан дээре болуп, партия райкомунуң болгаш райкүүскомунуң шилчип чоруур Кызыл тугун чаалап алган. Совхоз чартык чылда күрүнеге сүт садарының планын 122, эъттиң— 124, дүктү— 100 хуу күүсеткен.

— Ажыл-агыйда чедиишкиннерниң үнүп турар кол үндезини чүдел?—деп, совхозта партком секретары Василий Монгуштан айтырдым.

— Кандыг-даа ажылдың чедиишкини ында ажылдап турар кижилерден, ажыл-иштиң шын организастааныындан кол хамаржыр болгай. Ынчангаш бистер совхозтуң ажыл-ишчилериниң амыдырал-чуртталгазынче, ооң-биле кады оларның күш-ажылын бүгү тала-биле деткип, тус-тус кижилерден эгелээш, бригада, фермага чедир социалистиг чарышты шын организастаанывыстан хамаарыштыр — деп, ол харыылай-дыр.

— Чарыштың ачызында дээрн шын-дыр. Ынчаарга социалистиг чарыштың тиилекчилери — совхозтуң мурнакчылары-биле таныштырып көрүңерем — дидим.

— Совхозтуң ажылчыннарындан мурнакчыларның саны чыл келген тудум өзүп турары өөрүнчүг. Совхозтуң чартык чылда ажыл-ижиниң түңнелин чоокта чаа түңнеп, четпестерни айтып, чедиишкиннерин демдеглеп, тиилекчилерин илередип, өртектиг белектер, акша-биле шаңнап, мактадывыс — дээш партком секретары улаштыр тиилекчилерниң адын адап, оларның көргүзүүн меңээ сонуургатты.

Совхозтуң «Эң эки хойжузу» деп вымпелди хойжу Моңгуш Шыдыраа алган. Ол чүс хойга онзаштыр 111 хураганны камгалап алган. Ийиги черни кадарчылар Ооржак Күрседи, Куулар Чымба алганнар. Саанчылардан Сарыглар Карат, механизаторлардан К. Эрес-оол, К. Уваш-оол, чолаачылардан Домбуу Дадар-оол олар социалистиг чарыштың тиилекчилери болган.

Малчыннар шупту сериин оъттуг тайгалар Ак, Алаш, Час-Адыр, Аяңгатыже чайлаглап үнгүлээн.

Совхозта ам бо хүннерде бир кол ажыл — ниитиниң малынга чем белеткели түлүктээн. Ол харыысалгалыг кампанияже Биче-Тейде Чат-оол Сарыгларның, Аяңгатыда Эрес-оол Кууларның механизастаттынган бригадалары киргилээн. Совхоз бо чылын 2545 тонна сигенни, 1725 тонна тарымал сигенни, 1200 тонна саваны, 150 тонна бүдүк-бүрүнү болгаш эвээш эвес силосту белеткеп алыр планныг. Бо улуг ажылче хаара туттунган кижилерниң саны 170 ашкан. Совхозтуң девискээринде сигенниң үнүжү бо чылын эки болган.

Шекпээржилер боттарының чартык чылда чаалап алганы Кызыл тугун салбас дээш күжениишкинниг ажылдап, социалистиг чарышты улам калбартканнар.

Х. МОНГУШ.

ҮЛҮҮН КИИРЕРЛЕР

Республиканың колхозтарынга болгаш совхозтарынга дүжүт ажаап алыышкынының эгелээр үези чоокшулаан. Ону чедиишкинниг чорудары автомашиналарының эки септелгезинден, чолаачыларның дуржулгазындан, кызымак ажылыжындан улуу-биле хамааржыр.

Тыва транспорт эргелелиниң автотранспорт бүдүрүлгелери дүжүт ажаап алыышкынынга киржир автомашиналарның септелгезин чогуур үезинде эки шынарлыг доозар дээш боттуг хемчеглерни алган. Автотранспорт бүдүрүлгелери 260 автомашинаны, 100 автопоездини тараа, силос сөөртүрүнге белеткээн. Техниктиг дуза чедирип, септелге кылырынга он машинаны тускайлаан. Оларда дуржулгалыг чолаачыларны, септекчилерни быжыглаан. Дүжүт ажаалдазынга киржир 70 хире автомашина ам-даа белен эвес, ону чоокку үеде доозар сорулганы салгаш, ажылдап турар.

Тыва транспорт эргелели автомобиль транспортунуң болгаш чагаалыг орук ажылдакчыларының профэвилел обкому-биле кады дүжүт ажаалдазынга ажылдаар чолаачыларның, септекчилерниң, бригадаларның, колонналарның социалистиг чарыжының негелделерин болгаш шаңнап-мактаарының хемчеглерин ажылдап кылган. Социалистиг чарыштың түңнелин он хонгаш-ла үндүрери көрдүнген.

Кызылдың № 2 автотранспорт бүдүрүлгези ажаалдага киржир техниказының септелгезин органнзастыг болгаш дүрген чорудуп тургаш, 60 автомашиназын июльда белеткеп алган. Шагаан-Арыгның, Хову-Аксының, Ак-Довурактың автобүдүрүлгелери колхозтар, совхозтарже чорудар машиналарын багай эвес белеткеп турарлар.

Дүжүт ажаалдазынга автотранспорт бүдүрүлгелериниң чолаачылары төлептиг үлүүн киирерлер.

БИСТИҢ КОРР.

БИР ХОНУК ДУРГУЗУНДА 140 ГЕКТАРНЫ КЕСТИРГЕН

Саратов областың «Кривоярский» совхозунуң комбайнери И. Я. Камерцель тараа кезеринге тергиин түңнелдиг бөлүрүн чедип алган. И. Я. Камерцель болгаш ооң штурвалчызы — оглу Василий 140 гектар тарааны тавычалай кескен.

Адашкыларның ол агрегады дүжүт ажаап алырының баштайгы хүннеринден бээр бедик темпилиг ажылдап келген. Хүнде 22 гектар тараа кезер нормазын олар ам 83 гектар чедирип турар. Сураглыг комбайнер кезилде доозулгуже 2000 гектар тарааны кезер болгаш 12 муң центнер тараа дүжүдүн бастырар деп турар.

СЭКП Саратов обкомунуң обласка чарлаан шалыпчы ажыл-иш декадазы күш-ажылчы маадырлыг чорук-биле демдеглеттинген. «Дергачевский» совхозка комбайнер Б. Капанов 1100 гектар тарааны тавычалай кескен, ынчаарга «Труд» совхозтуң чолаачызы Х. Задин элеваторже тараа сөөртүп тургаш, бир хүн сес норманы күүсеткен.

САРАТОВ.
(СЭТА-ның корр).

ЧҮТКҮЛДҮГ ИШЧИ

«Чодураа» колхозтуң конторазы. Маңаа ажыл-херек аайы-биле келген кижилер хайымныг-ла болгулаар. Колхоз баштаар черинге, парткомга шиитпирлээр чогуур айтырыглар хөй болур. Ынчаарга № 3 хойжу бригаданың бригадири коммунист Шимит Серенович Серен база маңаа өй-өйде келгилээр. Ол дээрге шудургу күш-ажылчы болурундан аңгыда, идепкейлиг хөй-ниитичи.

Колхозта партия организациязы ажыл-херекке коммунистерниң идепкейлиг болгаш харыысалгазын бедидер, оларны ажылдың чугула участоктарынга быжыглаар талазы-биле хемчеглерни ап келген. Хөй-хөй коммунистер мал болгаш чер ажылының эң чугула участоктарынга хаара туттунган. Оларның бирээзи Ш. С. Серен. Ооң дугайында мында партком секретарының оралакчызы С. Д. Салчак мынчаар чугаалаар болду.

— Бо дээрге бисте күш-ажылга-даа, хөй-нити амыдыралынга-даа эң төлептиг кижилерниң бирээзи, хоочун коммунист. Ол — колхозтуң экономиказын хөгжүдеринге идепкейлиг киржип келген кижилерниң бирээзи. Ону ажылдың кандыг-даа участогунче чорударга бедик харыысалга-биле көрүп, ак сеткилдиг күүседир...

Ону бадыткаары-биле ооң күш-ажылчы чедиишкинин маңаа көргүзүп болур. Шимит Серенович бодунга быжыглаан 340 хойдан 367 хураганны алган. Хойжу төрүүр 100 хойдан 105 хураганны, бир хойдан-на 3 кг ажыг дүктү кыргыш алыр хүлээлгезин бо хүннерде күүседипкен.

Ындыг чедиишкиннерни чедип алырынга аңаа ооң өг-бүлезиниң ээзи Долума Донгуровна Серен ээзулут дузалакчы болуп, ылангыя хөй хураганны доруктурарынга улуг дузаны чедирген.

Мурнакчы хойжу бригадирлевишаан, ында парторганизация секретарының хүлээлгезин база күүседип турар. Ынчангаш ол хойжулар ортузунга партийжи-организакчы болгаш политиктиг ажылды калбартырынче улуг кичээнгейни салып келген. Ылаңгыя партияның XXIV съездизиниң ажылдап кылганы Тайбыңның программазын боттандырар дээш партияның болгаш чазактың могаг чок ажыл-чорудулгазының база СЭКП ТК-ның Чиигиже секретары эш Л. И. Брежневтиң АКШ-ка, Францияга болгаш Германияның Федеративтиг Республиказынга аян-чоруунуң дугайын ол бодунуң малчын эш-өөрүнге тодаргай, биддингири-биле тайылбырлап берип турар.

Шимит Серенович Серен агитатор хүлээлгезин күүсетпишаан, бодунуң политиктиг билиин бедидеринче улуг кичээнгейни салып келген. Ол, «Шын», «Тувинская правда» солуннарның, «Коммунист», «Партийная жизнь» журналдарның доктаамал номчукчузу. Ооң ажылында кол чүүл— бригаданың кежигүн бүрүзүнүң сагыш-сеткилин эки билиринде, оларның тус-тус онзагай байдалын барымдаалап ажылдаарында. Мурнунда бо бригадага ажылга харыысалга чок, арага-дарыга хандыыр ийи-чаңгыс кижилер база турган. Хоочун коммунист Ш. С. Серең болгаш өске-даа коммунистер олар-биле тускай ажылды чоруткан соонда, коллективте ам ындыг таарымча чок байдал читкен.

Келир кышка күжениишкинниг белеткенмишаан, дуржулгалыг хоочун хойжу ам Шуурмактың оъттуг, сигенниг черинде хойларын чайлагладып турар. Колхоз кежии — ниитиниң малын өстүрер дээш хөй чылдарда ооң шудургу ажылы халас барбаан. Шимит Серенович Серенниң хөрээн Ленинчи юбилей медалы болгаш өске-даа шаңналдар каастап чоруур.

К. ТАБУРАК.

Улуг-Хем ыяш үлетпүр ажыл-агыйының мебель цегиниң станокчузу Светлана Ондар ай бүрүзүнүң планын 130—140 хуу күүседип тургаш мурнакчыларның одуруунда кирген. Чоокта чаа аңаа коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп бедик атты тывыскан.

ЧУРУКТА: С. ОНДАР.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотозу.

Партийжи амыдырал

КҮЖЕНИИШКИННИГ УЛАМЧЫЛААР

СЭКП-ниң XXIV съеадизи партия эге организацияларының харыысалгазын бедидер болгаш идепкейин кодүрер, ажылчы чонуң коллективтеринге оларның организакчы болгаш кижизидикчи ажылын күштелдирер сорулга-биле СЭКП-ниң Уставын бүзүгаар администрация черинiң ажыл-чорудулгазын эге организацияларның контрольдаар эргезин улам калбарткан. Министерстволарда, күрүне комитеттеринде болгаш өскедаа теп база чер-черниң совет, ажыл-агый органнарынга хамаарыштыр алырга, олар аппараттың ажылын контрольдаар эргезин боттандырарда ук черлер партия болгаш чазактың директиваларың канчаар күүседип, совет хоойлу-дүрүмнү канчаар сагып турарыл дээрзин хайгаарап көөрү-биле холбаштыр чорудар. Партия организациялары аппараттың ажылын улам-на экижидер, ажылдакчы бүрүзүнүң харыысалгазын бедидерине салдар чедирер, күрүненiң сагылга-чурумун быжыглаар, бюрократизм болгаш ажыл чылзыр чоруктиле шиитпирлиг демиселди чорудар талазы-биле чогуур хемчегларни алыр ужурлуг.

Республиканың Кодээ ажылагый министерствозунда партия эге организациязы (партбюро секретары эш Вохминцев) СЭКП Уставының негелделерин бүзүгаар аппараттың ажыл-чорудулгазын башкарар, килдистерниң удуртукчуларының, коммунист база ажылдакчы бүрүзүнүң ажылынга харыысалгазын бедидер талазы-биле чамдык ажылдарны чоруткан. Партия хуралын бедик деңнелге эртиреринче мында улуг кичээнгейни салып, оларга эң чугула айтырыгларны чугаалажып келген. Отчёт-соңгулдалыг хуралга коммунистерниң шүтүмчүледдиг саналдарын онза кичээнгейге ап турар. Хуралдарны баш удур ылап белеткеп, аңаа коммунистерни калбаа-биле киириштирип, эргежок чугула апарган үеде партия кежигүнү эвес активти олче хаара тудуп турар. Хуралды ынчаар белеткеп туроындан ол коммунистерни кижизидеринiң бүзүдүг школазы болу берген.

Соңгу ийи чылда партия хуралдарынга чугаалакып турар айтырыгларның хөй кезии организацияның, коммунистерниң ролюн бедидериби-ле холбашкан болгаш партийжи иштики амыдыралдың дугайында болуп турар. Чижээ, партия хуралынга коммунист М. Е. Грачёвтуң уставчы негелделерни күүседип турарының дугайында отчёдун дыңнаан. Коммунистер боттарының сананалдарынга эш хоочун коммунист Грачёвтуң партийжи даалгаңы, ылаңгыя улус судунуң төлээлекчизи хүлээлгезин ак сеткилдиг күүседип турарын демделээн. Оон ыңай ол партия организацазының ажылынга идепкейлиг киржип турар. Ук айтырыгны хуралга тургускаңы коммунистерниң сонуургалын кодүргең болгаш коммунист бүрүзүү даандырган ажыл-херекти күүседир дээш канчаар ажылдаар ужурлугул дээр дугайында түңнелди кылганы чугаажок.

Кодээ ажыл-агый министерствозунуң килдистери күүселдениң хыналдазын канчаар организастап турарының дугайында айтырыгларның хөй кезии организацияның, коммунистерниң мурнунга тургускан. Ону хынаарын болгаш хуралга илеткээрин улусчу контролёрларга даасскан. Айтырыгны хуралга чугаалажып тургаш, мында өски талалар бар дээрзин айыткан. Ындыг болза-даа оларның күүселдезин организастаар талазы-биле четпестер ам-даа бар дээрзин аңаа демделээн. Ылаңгыя мал ажылының, чер ажылының, мелиорацияның, үрезин ажылының, ветеринарияның база чамдык өске-даа килдистерниң ажылында четпестер бар. Ооң чылдагааны килдистерниң удуртукчулары болгаш харыысалгалыг кижилер шиитпирлер күүселдезин канчаар чоруп турарының дугайында хүн бүрүнүң контролюн тургуспаанында база күүседикчилерден негелдеин кошкак тургусканында ден партия хуралы демделээш, оларны чайладырының хемчегларин айыткан доктаалды хүлээп алган.

Үстүкү организацияларның шиитпирлерин күүседиринче парторганизация улуг кичээнгейни салып турар. Чижээ, бир хуралга колхозтарның болгаш совхозтарның төөтеринге малчыннарны доктаамал чуртадырынче база ээлчеглиг ажылче шилчидер дугайында СЭКП обкомунуң IX пленумунуң доктаалының күүселдезининiң дугайында айтырыгны чугаалашкан. Партия хуралдарынга ындыг айтырыгларны чугаалажып турары күүселдениң хынаддазын күштеллиреринге дээштиг салдарлыг болуп турар.

Партия организациязы бүгү килдистерниң болгаш министерствога хамаарышкан организацияларның ажылын экижидеринче угланган хемчегларин ол черлерде партия болүктерин дамчыштыр чорудуп турар. Оларның дайынчы арга-шивээн бедик болзун дээш, партболүктерниң удуртукчуларының семинар-хуралдарын эрттирип, олар ажылдың дүжүлгазын солчуп турар. Партболүктерниң удуртукчуларының отчёттарын партбюрога партия хуралдарынга дыңнаарын уламчылавышаан. Агрохимлабораторияда алды коммунист составтыг партболүк (удуртукчузу эш Высочинский) дээре ажылдыгларның бирээзи. Болүк айда чорудар ажылын баш удур тургузуп, болүктүң хуралын доктаамал эрттирип турар. Ында коммунистер шупту партийжи даалгалыг.

Ол болүктүң хуралынга бүдүрүлгениң болгаш социалистиг чарыштың дугайында айтырыгларны чугаалажып турар. Килдистер эргелекчилериниң, профэвидел болгаш комсомол организацияларының удуртукчуларының информацияларын хуралдарга дыңнап, оларга дүза көргүзөрин оралдажып турар. Ооң түңнелиинде коллектив кежигүннериниң идепкейи бедип турар. Социалистиг чарыштың мурнакчыларының саны өскен. Понедельник санында-ла коллектив кежигүннеринге политинформацияны кылып турар. Эштер Серякова, Гладышев, Суворов, Высочинский оларның информациялары солуп болуп турар.

Партия организациязы коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвес активтиң марксисчи-ленинчи өөредилгезинче доктаамал кичээнгей салып турар. Ол айтырыгны бо чылын партия хуралынга ийи катап чугаалашкан. «Министерствода болгаш аңаа хамаарышкан организацияларда партия өөредилгезининiң чоруп турарының дугайын» февральда, «Партия чырыдыышкынының системазында өөредилге чылының түңнели болгаш чаа өөредилге чылынга белеткелдиң дугайын» майның төвүзүвүнде болгулаан партия хуралдарынга чугаалашкан. Өөредилгениң бүгү хевирлеринде 150 кижи хаара туттунган, олар экономиктиг биличлерни колдадыр өөренип турган. Партия организациязы ажылдакчыларның политиктиг, идей-теоретиктиг билиин болгаш ажылга мергежилин бедидер талазы-биле сагыш салып келгенiниң түңнелинде хөй-хөй эштерниң ажылга болгаш хөй-ниитии амыдыралынга идепкейи бедээн. Оларга министерствоның кол агроному Поминов, мал эмчизи Горбунова, кол зоотехник Дрожжин, кол инженер Петров, Кызылда үрежидилге станциязының директору Чернова, тудугуң кол инженери Голубков, механизация килдизиниң улуг инженери Юшков болгаш оон-даа өскелер хамаарышкан.

Партийжи удуртулга — хөй-ниитии организацияларының күжүнүң үнер дөзү. Кодээ ажыл-агый министерствозунда партия организациязы хөй-ниитии организацияларының ажылын каттыштырып, үениң чугула сорулгазын күүседиринче оларга чаңгыс аай угланышкынны берип турар. Чижээ, профэвидениң чер-черде комитеттериниң ажылының дугайын партбюрога, партия болүктериниң база министерствода партия организациязының хуралдарынга дыңнап турар. Амгы үеде министерствоның аппарадында болгаш аңаа хамаарышкан организацияларда профэвиделдиң чер-черде чеди комитеттери бар. Агрохимлабораторияда болгаш колхоз тудуунуң агрелелинде профэвидел комитеттери (даргалары эштер Юркова биле Леханцев) ажылын өөрэн экижиткен. Ол комитеттерде кежигүннериниң болгаш комитеттиң хуралдары доктаамал болуп аңаа коллективтиң амыдыралынга хамаарышкан чүгула айтырыгларны чугаалажып турар.

Ооң-биле кады партия организациязы профэвиделдиң ажылын удуртурунче түңле соңгу үеде кичээнгей күштеллирип эгелээн дээрзин айытса чогуур. Ынчангаш чамдык профэвидел комитеттеря, ооң иштинде министерствоның бодунда комитет (даргазы эш Разумов) инициатива чок ажылдап турар.

Кодээ ажыл-агый министерствозунда партия организациязы аппаратның ажыл-чорудулгазын башкарбышаан, ооң ажылын улам сайзырангайжыдар, ону оперативтиг болгаш чаңгыс эштиг болурунче угланган хемчегларни боттандырып турар дээрзи үстүнде чижектерден илдең.

Ындыг болза-даа бо улуг коллективте партия организациязында бүгү түүлдер шупту-ла эки чоруп турар дээр болза таарышпас. Күүселдениң хынаддазын организастаарын кошкак контрольдап, четпес негеп турар. Ооң хараазы-биле чамдык айтырыглар өй-шаанда шиитпирлетинмейн баар таварылгалар бар. Партия организациязы бодунуң ажылында ол четпестерни билип, оларны чайладырының хемчегларин ап турар.

Партия организациязының чорудуп турар бүгү ажыл-чорудулгазы бодунуң мурнында турар сорулгаларны шиитпирлеп шыдаар дээрзин бадыткап турар. Ону моон соңгаар-даа ол угланышкынбиле күжениишкинниг уламчылаар ужурлуг.

А. САГАЛАКОВ,
СЭКП Кызыл хооркомунуң инструктору.

ТАРАА СӨӨРТҮРҮНҮҢ МУРНАКЧЫ АРГАЗЫН НЕПТЕРЕДИР

Чаа дүжүттүң тараазын кыска хүндээда, чидириг чок ажаап алыры, ажаап алышкынга техниканы, транспорт херекселдерин үре-түнелдиг ажыглаары, тараанын шанга бир дески келири, ону арыглап кургадыры база хүлээп алышкын пунктуларынче чоогур ойунде чорудары,—тарааны төлдерден колхозтарның болгаш совхозтарның шаннарынче сөөртүп чорударын үзүктелиишкин чок организастаанындан улуг чергезибиле хамааржыр.

Тараапы комбайннардан шанга чедирери хөй сөөртүлге негеттинер, күүседири бачым, транспорт херекселдериниң ажылдаар байдалы өскерлип турар берге чорудулгаларның бираазы болур.

Чыл бүрүде-ле дүжүт ажаап алышкынының үезинде комбайннардан шаннарже тараа сөөртүрүнге улус ажыл-агыйның автотранспорт бүдүрүлгелериниң чүс-чүс автомашиналарны хаара тудуп турар. Ынчангаш тарааны сөөртүп дажыглаар ажылды доктаамал сайзырангайжыдары эргежок чугула.

Мооң мурнундагы чылдарда тараа комбайннары бүрүзүге-ле ажаап алышкынның бүгү дургузунда автомашиналарны быжыглап каар турган. Ол чорук автомобиль чокта ажаап алышкын техниказының аңаа турарынга болгаш комбайнның бункери ийиүш катап доларын маңааш, автомашиналарның аңаа турарынга таварыштырып келген. Автомашиналарның аңаа турары ажыл үезиниң 59-тан 65 чедир хуузу болуп турар.

Колхозтар болгаш совхозтар ажаап алышкынга комбайннарны бөлүү-биле ажылдадыр чаа, депшилгелиг аргаже шилчип турар, ол чорук ажаап алышкынның чорудулгазын экижидеринге идигни берип турар. Комбайннар бөлүү-биле чаңгыс шөлге ажылдаарынче шилчээн соонда, ажыл-агыйларның хөй нуруузу автомашиналарны комбайннарга түс бүрүзүн быжыглап каар чоруктан ойталаан болгаш бөлүү-биле ажылдап турган комбайннарның кайызындаңдаа тарааны чүдүрүп алыр кылдыр чүрүмчүткен. Ол чорук транспорт ажыглалын экижидеринге эргежок чугула байдалдарны тургускан.

Амгы үеде ажаап алышкынны болгаш тарааны комбайндан шанга сөөртүп чедирерин составында комбайнерлер болгаш чөлээчылар база кирип турар комплекстиг ажаап алышкын-транспорт бригадалары боттандырып турар апарган. Комплекстиг бригадаларның ажылының үезинде чүгле ажаап алышкын техниказының аңаа турар чоруу кызырылган, ол ажаап алышкын ажылдарын дүргедиринге идигни берген эвес, харын-даа транспорт херекселдерин ажыглаары дыка экижээн. Ажаап алышкын-транспорт бригадаларының составында кирип турар автомобильдерниң будурукчүлүү 25—30 хуу улгаткан.

Ынчалзажок комплекстиг ажаап алышкын-транспорт бригадаларының ажылының үезинде автомашиналарның будурукчүлүү улгадың турар болза-даа, транспорт будурулгелериниң хөй санныг автомашиналарны, чолаачыларны, сепгелге ажылчыннарын колхозтарже болгаш совхозтарже чорудар ужурга таваржып турар, аңаа күрүне чыл бүрүделе хөй санныг акша-хөрөңгини чарыгдап турар. Ынчангаш комбайннардан, тракторлардан, автомобильдерден болгаш кожуглардан тургустунган комплекстиг бригадаларның ажылының үезинде ажаап алышкынның дараазында схемазын сүмелеп турар: үзүнү 2—2,5 км шөлдү ийи эртириг кылгаш, үш кезекке хуваар. Оон эртириг бүрүзүнүң чанынга автомобиль кожугларын азы трактор тергелерин тургузуп каар. Комбайннар кожугга чедип келгеш, бункерден тараазын олче уруптар. Ук эртириглерни тарааның дүжүттүүнден хамаарыштыр, эртирииге чөөкшулап келгенде, комбайнның бункерине тараа дола бөөр кылдыр, аразын таарыштыр санааш кылып алыр. Бо таварылгада трактор бүруг кожугларны түрза чогуур черинге аппарып таарыштыр тургускулаааш, тараалыг кожугларны орукче сөөртүп чорудар. Оон ону автомашина соонга кошкаш, шанче сөөртүп чорудар апаар.

Бистиң республикага трактор поездилерин силос болгаш тараа ажаап алырынга ажыглаарын Кодээ ажыл-агыйның дүржулга станциязынга, а ол ышкаш алээн каш колхозтарга, совхозтарга чоруткан. Ол мурнакчы арганы республиканың бүгү-ле ажыл-агыйларынга калбаа-биле ажыглаар херек. Ол улуг курлавырны ажыглаар чорук кодээ ажыл-агый продуктуларын сөөртүрүнүң хуусаазын боттуу-биле кызырар болгаш улус ажыл-агыйындан автомобильдерни олче хаара тударын эвээжедир, транспорт чорудулгазын чиик карылгалыг болдурар.

Ф. КРУГОВОЙ,
Тыва транспорт өргелелиниң начальнигининiң оралакчызы.

Тоску беш чылдың шиитпирлиг чылында эң бедик көргүзүглерни чедип алыр дээш Кызылдың алгы заводунуң ажылчыннары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары күжениишкинниг ажылдап турар. Түс-түс ажылчыннарның аразында калбарган социалистиг чарышка бедик көргүзүглерни чедип ап турар мурнакчылар бо коллективте база хөй.

Оларның бирээзи бо чурукта Л. Ильина бүдүрүлге планын ай санында 140 хуудан кудуятпайн турар.

Тудугжу Анатолий Иванович Юдин бистиң республикавыстың найысылалы — Кызыл хоорайның тудугларынга тос чыл дургузунда ажылдаан. Бедик мергежили дээш тудугжу-мастер деп атты чедип алган хоочун тудугжу бодунуң мергежилин аныяк тудугжуларга күүселдии-биле дамчыдып берип турар.

ЧУРУКТА: А. Юдинниң Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң башкылының тудуунда ажылдап турары.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотозары.

Интервью

ХАРЫЫСАЛГАЛЫГ ҮЕНИҢ БҮДҮҮЗҮНДЕ

Республиканың тараалаң районнарының бирээзи Бии-Хем районнуң колхоз, совхозтары тараажыга ең харыысалгалыг үе — чаа дүжүт ажаалдаалының бүдүүзүнде. Кодээ ажыл-агый эргелелинге, ажыл-агыйларга — каяа-даа, баарга, шиитпирлиг үшкү чылдың дүжүдүнүң ажаалдазынче кижи бүрүзүнүң кичээнгейи угланган: тускай әртемниглер, механизаторлар ховузарже үнүп, тарааның үнүжүн, быжып турарының байдалын доктаамал хайгаарап, чугула кампанияга хынамчалыг белеткенин турар.

Районнуң колхоз, совхозтары чаа дүжүттүң ажаалдазынга канчаар белеткенип турарын республиканың солунналарының, телевидение, радио комитединiң рейд бригадазының моон мурнунда парлаан материалларындан билир болгай силер. **Рейдиниң соонда районнуң партия, совет, кодээ ажыл-агый органнары ажаап алышкын техниказының септелгезин дүргедедири-биле кандыг хемчегларни алганыл?**

«Өөк» совхозта байдал дуврениг — 34 комбайндан чүгле 9 комбайн септеттинген. **Райкүүскомнуң кодээ ажыл-агый эргелелиниң начальнигни Ю. А. Чихачев ол дугайында мынчаар чугаалады:**

— Совхозтуң дирекция чери болгаш ында партия, профэвидел организациялары техника септелгезин чогуур үезинде ходга албаан, септекчилернин ажылын багай организастаан. Ында машина-трактор мастерскаязында септелгеге херектиг бүгү чүүлдер бар. Бо ажыл-агыйда байдалды эдеринче угланган хемчегларни СЭКП райкомунуң, райкүүскомнуң болгаш эргелелдиң талазындан ап турар. Совхозтуң директору В. Р. Евсеев техника септелгезинде четпестерни чайладырын аазаап, боттуг хемчегларни ап эгелээн.

Бии-Хемниң ажыл-агыйларында механизатор кадрлар чедишпес. Район төвүнде организацияларга ажылдап турган 30 ажыг кижи чаа дүжүттү ажаарынга киржир күзелин илереткеш, ажыл-агыйларда чеде берген. Олар моон мурнунда хову корабльдерин башкарып, кодээ ажыл-агыйга ажылдан чорзан дуржулгалыг механизаторлар. Ол механизаторлар комбайннарны хүлээп алгаш, боттары сентеп турар.

Бии-Хемниң тараажылары чаа дүжүттең 7960 тонна тарааны күрүнеге дүзаар ужурлуг.

Колхозтарда болгаш совхозтарда дүжүттүң байдалы багай эвес. Гектарга онаалтыр 13 центнер дүжүттү алыр арга бар. Агаар-бойдустуң байдалы өскерилге чок турар болза, «Кызыл тараачын» колхозтуң болгаш «Саян» совхозтуң тараажылары августуң 15 үезинде дүжүттү бышканнан кезеринче кирер, а бүгү ажыл-агыйларга массалыг ажаалда 20-ден орай эвес эгелээр ужурлуг.

Рейд соонда районнуң чамдык ажыл-агыйларынга ажаап алышкын техниказының септелгезин шаңкынчаанын дараазында ийи интервью хереченлеп турар.

Ленин орденниг «Кызыл тараачын» колхозтуң кодээ ажыл-агый машиналарының талазы-биле инженери Адам Самуилович Снитюн бистиң айтырыывыска мынчаар харыылады:

— Бистиң колхозтуң механизаторлары беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылының дүжүдүн ажаарынга чогуур үезинде, хынамчалыг белеткедиринче республиканың бүгү механизаторларын кыйгырган. Ол улуг харыысалгалыг херек дээрзин кижи бүрүзү хынызы-биле медереп билип турар. Каш-ла хонгаш ховуларже үнүп, чаагай тарааларның аразынче ажиндирип киреп ужурлуг 26 хову корабльдерин хөлдан үндүр сентеп. Ам беш комбайн чоокку хүннерде септелгеден үнер. Оон саадап турарының чылдагааны — артык кезектерниң четпезинде. Каттышкан рейдизиниң соонда республиканың «Сельхозтехника» каттыжышкыны четпейн турган чамдык артык кезектерни чорудуп берген, ынчангаш комбайннар сентээри шуудаан.

ЖВН-6 маркалыг 17 жатканың 9-ун сентеп алдывыс. Артқан жатқаларны сентээр ажыл түлүктээн, олар база-ла каш хонгаш доостур.

Бо чылын колхозка комбайнер бүрүзү бодунуң ажылдаар ужурлуг машиназын сентээр чүрүмну тургускаш, механизаторлар ортузунга социалистиг чарышты калбартып, оларның ажылдаарынга таарымчалыг байдалды тургускан. Механизаторлар Николай Овчаров, Энгелис Ооржак, Чылдыг-оол Семис-оол, Даржай Дагбыш, Леонид Доронин болгаш өскелер-даа боттарының комбайнарын хамыкты мурнап сентеп дооскан. Комиссия оларның сентээн комбайннарын «кончуг эки» деп демдек-биле хүлээп алган.

«Саян» совхозтуң кодээ ажыл-агыйга машиналарының талазы-биле инженери Сергей Петрович Силенконуң чугаазы бо:

— «Саян» совхозтуң механизаторлары бо шиитпирлиг чылдың дүжүдүн чогуур үезинде, чидириг чок ажаап алыры-биле техника септелгезинче онза кичээнгейни салган. Ынчангаш комбайннар болгаш жатқалар септелгези бедик темпилиг, эки шынарлыг чорун турар.

Совхозтуң механизаторлары 38 комбайнны, 26 жатканы чаа дүжүттү ажаарынга белеткээр ужурлуг. Бөгүнгү байдал-биле алырга 26 комбайн болгаш 21 жатка бүрүн септеттинген. Ам колдуундала улуг эвес септелге арткан.

Механизаторлар Анатолий Злобин, Владимир Парфенов, Виктор Глухенко, Павел Дамба, Сергей Эрикпен, Георгий Харченко олар комбайнарын бир дугаарында сентеп дооскаш, ам мал чеми белеткээр бригадаларда барган, ажылдап турарлар.

Электри дериглелери сентээр талазы-биле слесарь Павел Козлов, токарь Николай Сыюрюп, тарган Владимир Кочкин болгаш өске-даа эштер комбайннар болгаш жатқалар септээриниге эки ажыллап, социалистиг чарыштың мурнакчыларынга санадып турар.

Бир эвес артык кезектербиле чогуур үезинде хандырган болза, септелге ажылы шагда-ла доостү бөөр турган. «Сибиряк» деп комбайнның чамдык кезектерин республика иштинден тып чадааш. Хакасияның «Сибирь» совхозунче кижи чорудуп, блок бажы, шимчедикчилер поршеньнери болгаш өске-даа түүлдерни тыптырар ужурга таварыштывыс. Ам керектиг түүлдерни тып алдывыс. Арткан комбайнарны болгаш жатқаларны сентээри шуудай берген. 4 чаа комбайн немей келир.

Дүжүт ажаап алышкынынга ажыллаар беш звенону тургускан. Бир звенога-ла дөрт кижи ажылдаар.

А. ЧАРАШ-ООЯ.

Тыва АССР-ниң

Министрлер

Чөвүлелинде

болгаш

облпроф-

чөвүлелде

Ажаалга кассаларының хөй-нииті көрүлдези

Республиканың ажаалга кассаларының хөй-нииті көрүлдезин 1973 чылдың октябрь 1-ден ноябрь 1-ге чедир эрттирер дугайында доктаалды Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш профэвилелдерниң область чөвүлели хүлээп алган.

Ооң сорулгазы ажаалга кассаларының ажыл-херээн улам ыңай сайзырангайжыдары, ажылчы чоннарның артыкшылдыг акша-хөренгизин салыышкыннарга хаара тудары, акша-бараан лотереязының билеттерин долузу-биле садыглаары, акша саарылгазын быжыглаары, салыкчылар саның көвүдедири болгаш ажаалга кассаларының чонну хандырарының экижидери болур.

Көрүлдени чорудар республика комиссиязын тургускан болгаш Тыва АССР-ниң ажаалга кассаларының хөй-нииті көрүлдезин эрттирер дугайында Саавырны бадылаан. Ажаалга кассаларының ажыл-херээн ажылчы чоннарның ортузунга калбаа-биле пропагандалап, бо ажылга хөй-ниитини хаара тудар, ажаалга кассаларының мурнакчы коллективтериниң болгаш ажылдакчыларының дуржулгазын нептередир сорулга-биле көрүлде үезинде ап чорудар хемчеглерни ол Саавырда тодаргай айыткан.

Көрүлде үезинде күрүнениң төп ажаалга кассаларының ажылының дугайында отчёт илеткелдерни райхооркүүскомнарның, а кудуку ажаалга кассаларының — көдээ болгаш суур Советтериниң күүскомнарының хуралдарынга, а ол ышкаш ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның профэвилел комитеттериниң хуралдарынга чугаалажып көөр.

Ажаалга кассаларының ажылдакчыларының, «Билиг» ниитилелдериниң хөй-ниитичи лекторларының, ажаалга кассаларының ажылынга дузалаар комиссияларының, кудумчу комитеттериниң болгаш өске-даа активтиң күжү-биле ажаалга кассаларының ажыл-херээниң дугайында лекцияларны, илеткелдерни, беседаларны, айтырыг болгаш харыы кежээлерин чер-черге органистаар.

Ажылчы чоннар депутаттарының хоорай, район, көдээ болгаш суур Советтериниң депутаттарының, ажаалга кассаларының ажыл-херээнге дуза чедирер комиссияларның болгаш профэвилел организацияларының төлээлекчилериниң күжү-биле ажаалга кассазы бүрүзүнүң ажылын жынаар. Оларның кичээнгейин чоннуң акша-хөренгизин ажаалга кассазынче хаара тударының талазы-биле планнар күүселдезинче, ажылчы чоннарны хандырып турарының байдалынче болгаш өске-даа айтырыгларже угландырары көрдүнген.

Көрүлдени организастааның түңнелдеринде эң-не шылгараан районнарны, ажаалга кассаларының коллективтерин болгаш ажылдакчыларын база өске-даа хөй-нииті организацияларын шаңнал-мактаары-биле дараазында шаңналдарны тургускан:

а) 200 рубль түңнүг бирги шаңналды бирги черни ээлээн районга азы хоорайга тыпсыр;
б) ийиги шаңнал 150 рубль;
в) үшкү шаңнал 100 рубль.

НОГААЖЫЛАР

Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» совхозунуң Чодураа салбырының ногаажылары 8 га капустаның чашпан, бөгүн арыглап-аштаан болгаш 66 га картофельдиң довураан үлдүреткен.

Ч. ЯНМАА

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ

ДЕЛЕГЕИ МЕДИКТЕРИНИҢ УЖУРАЖЫЫШКЫНЫ

Акушер-гинекологтарның VII конгрези

Август 12-де Кремльдиң Съездилер ордузунда акушер-гинекологтарның VII бүгү делегей конгрези байырлалдыг байдалда ажыттынган. Ында делегейниң 70 чурттарындан дөрт муң хире эртемден медиктер болгаш специалист эмчилер киржип турар. Медицина эртеминиң амгы чедиишкиннеринге дүүштүр акушерство болгаш гинекологияның эң чугула айтырыгларын олар чугаалажыр.

ССРЭ-ниң Медицина эртемнериниң академиязының академиги, конгресстиң президентизи Л. С. Персианинов медиктерниң ужуражылгазын ажыткан. Совет акушер-гинекологтар делегейниң бүгү эмчилериниң аразынга харылзааларны болгаш найыралды быжыглаары дээш кезээде туржуп келгенин ол демдеглээн. Кижиниң амыдыралы болгаш кадыкшылы дээш демиселге эмчилер боттарының күжүн кадып, бот-боттарының дуржулгазын улам байытчып турарлар. Акушер-гинекологтар келир үениң салгалының, ие-херээженнерниң кадыын камгалап турарлар.

Августуң тоста Совет Эвилелинде 250 миллионгу хамааты төрүттүнген дугайында Л. С. Персианиновтуң дыңнадыын чыылганнар адыш часкаашкыны-биле уткаан.

Ооң соонда ССРЭ-ниң кадык камгалал министри, академик Б. В. Петровский чүве чугаалаан. Конгресстиң делегаттарынга болгаш аалчыларынга ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң байыр чедиришкинин номчаан, ону чыылганнар диңмиттиг адыш часкаашкыннары-биле уткаан.

Национал организастыг комитеттиң мурнундан ССРЭ-ниң кадык камгалал министриниң оралакчызы А. Ф. Серенко, Москва Совединиң күүскомундан — П. А. Воронина олар конгресске байыр чедиргеннер.

Кадык камгалалының бүгү делегей организациязындан — ег-бүлениң кадыкшылы департаментиниң директору профессор А. Зара, акушер-гинекологтарның Бүгү-делегей федерациязындан — федерацияның президентизи Джон Пил болгаш Чиңгине секретарь, профессор Хуберт де Ваттевиль олар конгресске байыр чедирип чүве чугаалааннар.

ССРЭ-ниң кадык камгалал министри Б. В. Петровскийниң илеткелин чыылганнар дыңнаан. Ие, чаш дугайында сагыш салыышкын бистиң чуртувуста күрүне ужур-дузалыг сорулгаларга хамааржып турар деп ол дыңнаткан. Ие, чаш камгалалының системазының хөгжүлдези совет кадык камгалалының төөгүзүнде эң-не кескү чүүл болур. Өзүп олурар салгал болгаш уруглуг ие дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың улуг сагыш салыышкынының дугайын министр бодунуң илеткелинге чугаалаан.

Августуң 13-те конгресстиң пленарлыг болгаш секция хуралдары эртгилээн. Ук хуралдар Ленин дагларында, Москваның күрүне университединиң бажыңынга болган.

(СЭТА).

Бо чылын Кубаның маячыннары 390 миллион литр сүт бүдүрүп алырын хүлээнген; эрткен чылдың деңнелинден ол 14 хуу ажыг болур.

Ам саалда кылыр болгаш малга чем үлеп бээр ажыл-ижин механизастаан, амгы үениң чаа мал фермаларын тударын чугулалап турар. Чурттуң агаар-бойдус байдалдарын барымдаалап тургаш тускай эртемниглерниң тургускан чаңгыс аай төлевилелин ёзугаар бирээзинге-ле 200—300 баш мал турар 250 хире ферманы тудуп тургускан. Чоокку үеде ындыг фермаларга сүткүр беш миллион баш инек малды тургузар дээн. Ооң-биле чергелештир сүт пастеризастаар болгаш болбаазырадыр бүдүрүлге черлерин тургускулап турар.

ЧУРУКТА: Санта-Клара хоорайның (Орьенте можу) сүт комбинадының лабораторияларының бирээзинде. Лаборант Исабель Мендес пастеризастаан сүт шынарын хынап тур.

Е. АЛЕКСЕЕВТИҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

БҮРҮН ЧҮҮЛДҮГЗҮНҮГ

БЕРЛИН. (СЭТА). Берлинге ГДР-ниң партияларының болгаш массалыг организацияларының демократтыг эвилелиниң хуралы болган. Аңаа ГСЧП ТК-ның секретары, Политбюро кежигүнү Г. Аксен коммунистиг болгаш ажылчын партияларның удуртукчуларының Крымга болган найыралдыг ужуражыышкынының түңнелдерин дыңнаткан.

Демократтыг эвилел СЭКП-ниң ленинчи даштыкы политиказын бүрүнү-биле чүүлдүгзүнгенин илергейлээн болгаш СЭКП-ниң XXIV съездизиниң бадылаан Тайбың программазын боттандырарынга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң хуудаа киирген улуг үлүг-хуузун демдеглээн. Ол программаны амыдыралга боттандырары тайбынны болгаш айыыл чок чорукту улам быжыглаар, чаа-чаа кедилиг базымнар кылырынга таарымчалыг перспективаларны ажыдып берген.

Хуралдың киржикчилери Крымга болган ужуражыышкының түңнелдерин бүрүнү-биле чүүлдүг деп көрген.

ЭШ Г. ГУСАКТЫҢ ЧОРУПКАНЫ

Чехословакияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Чиңгине секретары Г. Гусак Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң чалаанын ёзугаар Крымга дыштанып чораш, августуң 12-де төрээн чуртунче чана берген.

(СЭТА).

Чөрүлдээлер ханылаан

Нацияларның дем каттыштырылгазының эвилелин дээр чурттарның 19 дугаар конференциязы август 2-ден 10-га чедир Оттавага эрткен. Ооң эрткен байдалы болгаш түңнелдери ол каттыжыышкынның киржикчилериниң аразында чөрүлдээлерниң улам ханылааның тодаргай көргүскен.

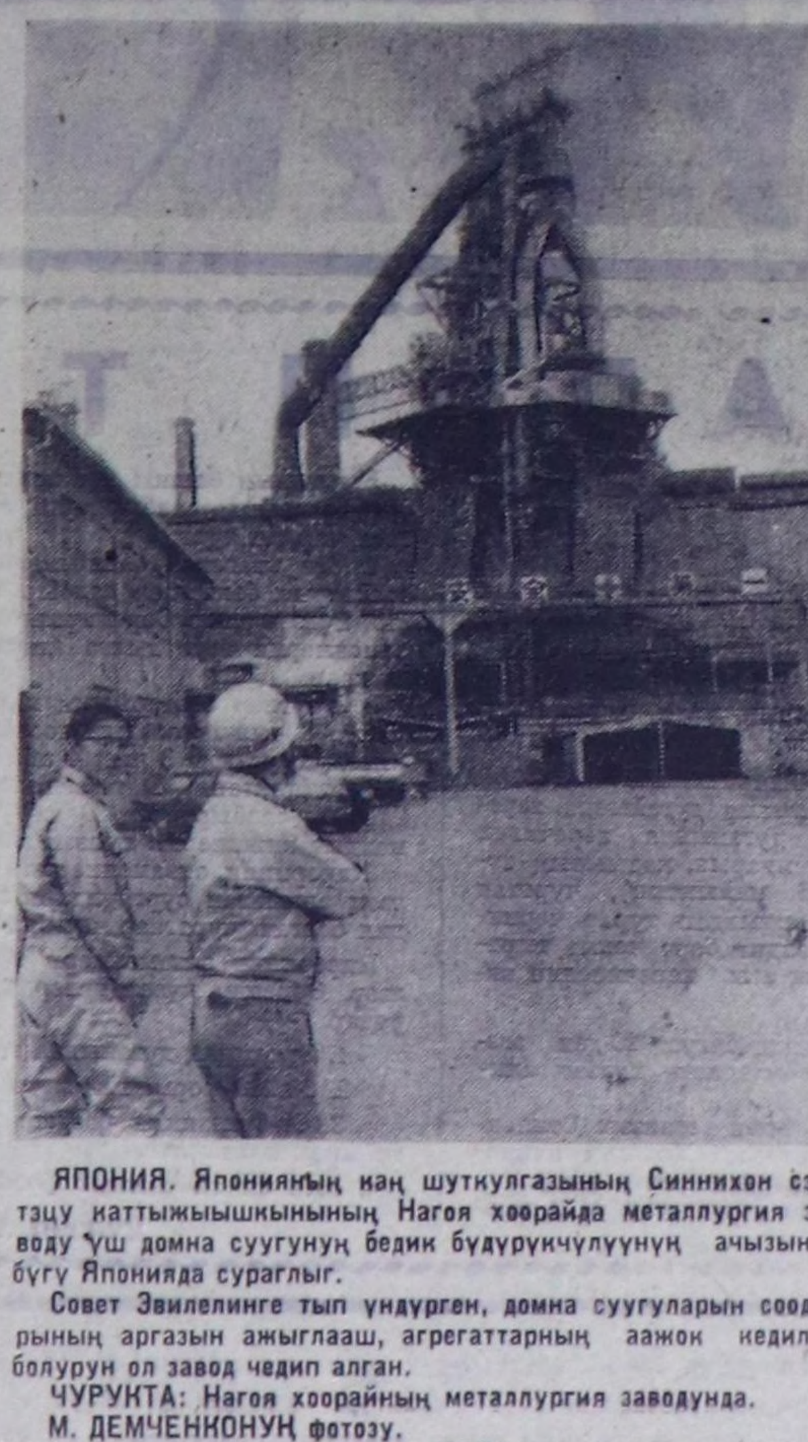
Ол каттыжыышкын чурттарының 1971 чылда Сингапурга болган сөөлгү конференциязының соонда эрткен үениң дургузунда кеди чок ол эвилелдиң эп-найыралы бурааан. Великобритания Барыын Европаның «ниити рыногунга» кирип алыр орта, британ дем каттыштырылгазынга ооң мурнунда турган садыг харылзааларының системазын хумагалап арттырарынга ондактыг байдалдар тургустунуп келген. Европаның экономика каттыжыышкынынга кирип алырынче Ла Манш өөштү кежилдир Англияның базым кылганы «нацияларның дем каттыштырылгазының эвилелин кризиске таварыштырарының кес кырынга чедирген» деп, ол айтырыгның талазы-биле ук конференцияның киржикчилериниң чеменлиг сагыш-бодалын илергейлээш, Индияның даштыкы херектер министри С. Сингх медеглээн.

Ам, АКШ-тың экономика талазы-биле улуг бергелерге таварышканының болгаш долларның үнезиниң чер албас апарганының уламындан бүгү капиталистиг делегейниң валюта-саң системазы хоочураан кризиске мунчулуп турда, Англияның консерваторлар чазааның ындыг хемчег алганы ооң-биле харылзаа тудуп турарларга аарышкылыг согуушкун болган. «Акша үнезиниң кудулаарын чоокку келир үеде соксаткан турар, улустар аразының валюта системазы сандан үндүр буурап калбас деп чүвеге дем каттыштырылгазының эвилелинде бактаап турар 32 чурттуң удуртукчулары бүзүревейн турар» — деп, ЮПИ агентилел айыткан.

Хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш африкан улустарның демисели-биле холбашкан айтырыгларны конференцияга үр чугаалашкан. Азия болгаш Африка чурттарының төлээлекчилери Мурнуу Родезия биле Мурнуу-Африка Республикада эвээш нуруу ак кештиглерниң сөөк-язы ылгаар үзелдиг ёзучурумнарын, португал колонизаторларның Анголада, Мозамбикте чоңга удур дерзиин үүлгедиглер кылып турарын буруу шапкаш, аңаа чаңгыс аай фронтулуг турушкан. Олар Родезияга удур хемчеглер алырын күштелдирерин болгаш Мозамбиктиң, Анголаның болгаш Гвинеяның (Бисаунуң) португал чагырыкчыларынга экономика, шериг талазы-биле кандыг-даа дузаламчы көргүзерин соксадырын Англиядан негээн. Ынчанмыже Англияның чазак баштыңы Хит ол негелделерни хүлээвейн барган.

Политиктиг хайгааракчылар нацияларның дем каттыштырылгазының эвилелиниң 19 дугаар конференциязының түңнелдерин тайылбырлаан, ол каттыжыышкынның кежигүннериниң аразында чөрүлдээлерниң күштелгенинче кичээнгей угландырып, Азияның болгаш Африканың хөгжүп орар чурттарының экономика, политика талазы-биле хамааржылга чок догуннаарын чедип алыр шиитпирлиин демдеглеп турар.

(СЭТА).

ЯПОНИЯ. Японияның каң шуткулгазының Синнихон сэйтэцу каттыжыышкынының Нагоя хоорайда металлургия заводу үш домна суугунуң бедик бүдүрүкчүлүүнүң ачызында бүгү Японияда сураглыг.

Совет Эвилелинге тып үндүрген, домна суугуларын соодарының аргазын ажыглааш, агрегаттарның аажок кедилиг болурун ол завод чедип алган.

ЧУРУКТА: Нагоя хоорайның металлургия заводунда.

М. ДЕМЧЕНКОНУҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

АКШ-тың конгрезинге дыңнадыгны чугаалашкан

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тың конгрезиниң төлээлекчилер палатазының Ырак-кы Чөөн чүк болгаш Оожум океан херектериниң талазы-биле белеткел комиссиязы Тайваньга хамаарыштыр америк политиканың дугайында дыңнадыгны чугаалашкан.

Дыңнадыгны чугаалажып турда, КУР-биле харылзааларны орталандырарынче угландыр АКШ-тың чазааның кылыр базымнары Каттышкан Штаттарның Тайвань-биле шериг, политиктиг харылзааларын кошкадырынга чедирген турбас ужурлуг деп, санал бергеннер айыткан. Тайваньны Кыдатка эгидип бээр болза, Азияның ол девискээринге америк туруштар кошкап болур деп, олар чылдактап чугаалаан. Тайвань АКШ-ка стратегия талазы-биле чугула ужур-дузалыг, ынчангаш америк туруштарны аңаа Кыдат-биле харылзаалардан хамаарылга чокка хевээр арттырган турар ужурлуг деп чүве демдеглеттинген.

МУҢГАШТАЛГАН БҮЗЭЭЛЕЛДЕ

Камбоджа найысылалдың хоорай кыдыгларынче тулчуушкуннар шугуму улам чоокшулап кел чоруур. Чүкчүгүнден хосталга күштеринге бүзээлеткен Пномпень үгер-бөө октары биле бомбаларның частырынга сиринейниң турар апарган. Транспорттуң ол хоорайдан үнер хамык аргыжылга оруктарын үзе киргеш, патриоттар чүгле пномпень шериглеринге согуушкуннар таварыштырарын күштелдирер хамаанчок, харын Пномпеньниң даштыкы делегей-биле харылзажыр аргазын база өскундурган. Эрткен неделяда олар найысылал чоогунга турган бир радиостанцияны ажыглалдан үндүрген. Пномпень ёзу-чуруму америк деткимчени эндере ап турза-даа, халбактанган туруштарын улаштыр-улаштыр өскунуп турар. Ам ооң холгаарлалында чурттуң девискээриниң 15 хуу хирезиле арткан. Ук девискээрниң ыя ол кезии безин улам кызырлып-ла турар. Америк Ассошиэйтед пресс агентилелдиң миннип турарын ёзугаар алырга, пномпень солдаттарының «ону холгаарлаар шинээ улам дорайтап калган». Ам Пномпеньниң камгаланырын хандыргы дег кара чаңгыс арга согуушкун таварыштырар америк бомбалаашкыннар кылдыр санаттынып турар. Пентагонун төлээлекчизиниң миннип чугаалааныңдан алгаш көөрге, ол бомбалаашкыннар «эң калчаалыг кедергейинге четкен». Америк ужар чүүл нургулайында камбоджа найысылалының чөөк-кавызында девискээрлерже хүннүң-не 200 ажыг самолёдун ужудуп үндүрер халдаашкыннарны кылып турар. Америк бомбалаашкыннар эмин эрттир эндерлир орта, бомба чүъгү пномпень шериглериниң боттарының туруштарынга дүшкүлеп, оларны улуг каража-когаралга таварыштырып турар.

Америк самолёттар мындаа чаа Пеклуонг хоорайның девискээринге «эндег кылгаш», 137 кижини өлүрүп, 260 кижини балыглап кааан. «Америк бомбалаашкыннарның каракулак чок бомба октаашкыннары болу бээри» дам бар чылдар деп, Францияның «Эко» солуну бадыткаан.

Ооң уламында пномпень шериглериниң ундараалы улам күштелип, дезип үнерлерниң саны, патриоттарның талазынче кезектер бүрүнү-биле шилчий бээр таварылгалар көвүдеп турар. Кижи курлавыры чедишпестей бээрге, пномпень эрге-чагыргазы «тоталдыг» мобилизастааашкын чорудуп тургаш, ону четчелеп алыр деп карак кызып турар.

Вьетнам болгаш Лаос талазы-биле дугуржулгаларга ат салдынган соонда камбоджага база тайбынны катап тургузарынга таарымчалыг байдалдар тургустунуп келген. Ынчанмыже нургулайында АКШ-тың хөгаарлаашкынының үргүлчүлеп турарының уламындан ында дайын өртү биеэки олчаан чалбыраашталып турар деп чүвени делегейниң хөй-ниитизи буруу шаап турар. Америк конгресс Камбоджага АКШ-тың бомбалаашкыннарын болгаш бүгү дайын чорудулгаларын акша-хөреңги-биле хандырарын августуң 15-тен ыңай соксаткан турарын чазакка дашпып, тускай шиитпир үндүрген. Конгресстиң ол шиитпирин күүседир деп президент Никсон медеглээн.

Камбоджага амгы байдалды тайылбырлааш, америк «Вашингтон пост» солун мынчалдыр бижээн: «ындыг болганда, АКШ-тың Индий-Кыдатта шериг политиказының дайын хүлүүге болгаш үүлгеткен үрегделдеринге буурап дүшкени илдең апарган... Камбоджаның хостакчы күштериниң тиилээри чайлаш чок болу берген».

(СЭТА).

ЧАЙГЫЛЫШ ЧОК БОЛУУШКУН

Малагасий Республика Африка-малагасий-маврикий организациядан үне берген. Ол республиканың ооң үне бергени Африканың француз дылдыг күрүнелериниң политиктиг бөлүглежиишкининиң удуртукчуларынга халап медээзи дег дыңналган. Ук организацияның дүпчок тамыже дүжери дег кылдыр черле буураар дей бергениниң кичээндирии ол болган.

Хамык тиглеринден сөктүп дүжер дей берген ол каттыжыышкынны тыңгарар хемчеглерни буу-хаа алыр дээш ооң бөгүнге чедир кежигүннери боол турар 10 чурттуң төлээлекчилери — министрлерниң оңаа конференциязын Дакарга чыылдырган. Сенегалдың информация министри Дауда Соунуң конференция болурунуң бүдүүзүнде медеглээниниң ёзугаар алырга, ук каттыжыышкынның удуртукчулары «ооң улуг бергелерге таваржып турар, иштики чөрүлдээлерлиин» миннип турар хирезинде-ле, ону тыңгарар бээр деп ыяныш турар.

Бодунга бактаап кирер чурттарның «эп-сеткил каттыштырылгазын быжыглаар болгаш оларны хөгжүдер» деп сылдаг-биле 1965 чылда тургустунган ол каттыжыышкын шынында Африканың хамааржылга чок догуннаан чурттарын Европаның экономика каттыжыышкынынга киирип алырының-на кажарлаашкыныг болу берген. Гвинея Республиканың президентизи Секу Туре ол хоозун каттыжыышкынны сойталааш, ооң тургустунганының баштайгы үезинде-ле ону «ажы-биле империализмзирек организация» дээн.

Барыын чүктүг тала-дугай тыртар политиктиг африкан ажылдакчылар кол рольдут болу берген ол каттыжыышкын политика талазы-биле Африканың чаңгыс эп организациязынга бодун удур тургузар орладжыышкынны кылган, АЧО-нуң иштинге политиктиг маргылдаа-чөрүлдээлер үндүреринниң одаа болган Африка дипке сөөк-язы ылгаар чоруктуң, колониализмниң дазылын тура тыртар демиселге африкан улустарны сырый каттыштырарының оруунга шаптык боду берген. Мурнуу Африканың сөөк-язы ылгаар үзелдиг идегеттери-биле «харылзаа тудар» сагыштыг негелдени ѳогуи-на ол каттыжыышкынның баштыңнары, ылаңгыя Чаап Сөөктүг Эриктиң президентизи Уэфа-Буаньи салып эгелээн.

Камеруннуң президентизи Амиду Ахиджонуң чугаалааның ёзугаар алырга, колониалдыг үелерде Африканың чарылыкчылары чораннарның тургузуп кааны дыл болгаш өске-даа тала-биле аңгыланыыр чорук ук дипте буурап турар үеде ол каттыжыышкын Африканың эрге-ажыктарынга өкта-ла таарыпшас «бок-саз» болу берген. Камерун Африканың чаңгыс эп организациязын үнелээр деп, ол чугаалаан. Ооң үнелеп чугаалаанын ёзугаар алырга, АЧЮ дээрге «колониализм дараазының бүгү илереелдеринден Африканы хостаарының бузурелдиг кара чаңгыс күжү боол турар».

Дакарга болган ужуражыышкын хаалгыг эрткен, ынчангаш ооң киржикчилерниң кандыг түңнел үндүргенин амдызында билдинмейн турар. Ынчанмыже Африка-малагасий-маврикий организациядан ооң киржикчилериниң үнериниче тургызы салыры үргүлчүлеп, Африкада алдар чок ол организацияның буураары чайгылыш чок болуушкун боол турар деп чүвени сөөлгү үениң фактылары тодаргай херечилеп турар.

(СЭТА).

Израиль террористерниң сорулгалары

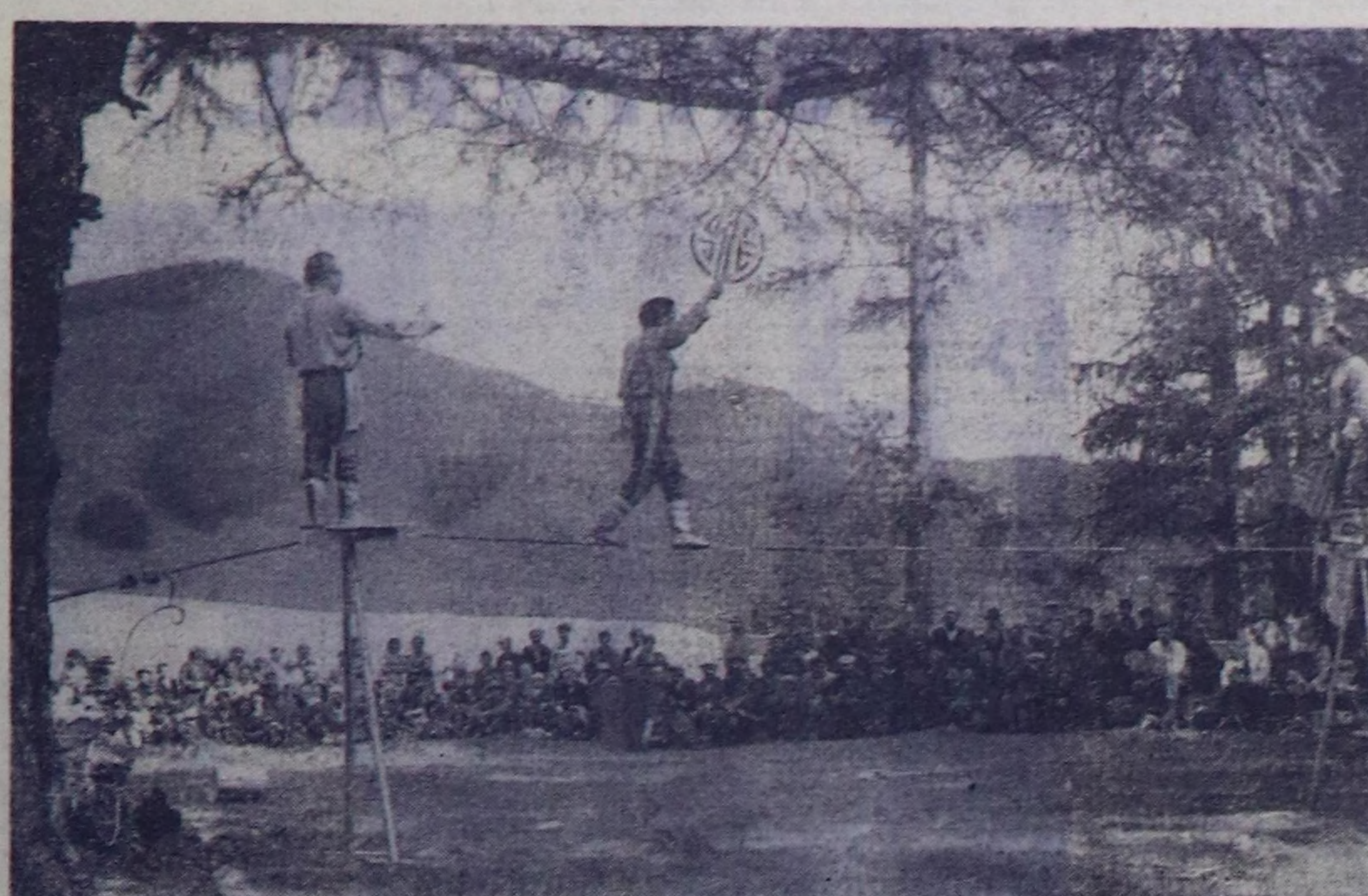
Европага сөөлгү үеде дерзиин ийи үүлгедиг болган. Бүгү-ниити өлче кичээнгей салган, делегейниң хөй-ниитизи ону килеңнеп буруу шапкан. Июльду сөөлзүредир Норвегияның Лиллихаммер хоорайжыгажынга мароккан Ахмед Бухикиин кедеп келгеннер өлүрүп каан. Ослога ол херектеннерни хоргададып алган израиль дипломаттың бажыңындан ийи өлүрүкчү туттурган. Бухикини өлүрүп кааны — Тель-Авивтен айбылап чоруткан сионистерниң үүлгеткен херээ деп чүве ол херектиң истеттинген хиречергезинден билдинген.

Ооң соонда удаваанда, август 5-те Афины аэропортунга база өлүрүкчү үүлгедиг болган. Аңаа билдинмес ийи идегет манаашкын залынга турган пассажирлерже гранаталар октапкаш, боолай бергилен. Беш кижи өлүртүкен, беген ажыг кижи балыглаткан. Израиль пропаганда ол хап төгүүшкүннүг үүлгедигниң кем-буруузун палестин арабтарже чууй каап ашты берген. Ол кара сагыштыг бодалдың алыс сорулгазы илдең: бирээде, сионистерниң Норвегияга үүлгеткен кемниг херээнден делегейниң хөй-ниитизиниң сеткил-сагыжын алаактырар, ийиде, удурланыышкынның палестин шимчээшкинин «чон кырар организация» кылдыр нугулдээш, ону база катап бактаар дээн.

Палестинаның хосталга организацияларының удуртукчулары ол бадыткалдарны шуут буруу шапкаш, Палестинаның араб улузунда Афины аэропортунуң ол болуушкунунга кандыг-даа хамаарылга чок деп медеглээн. Күчүлелдиг ол үүлгедиглерни палестин улустуң дайзыннары күштер кажарлап кылгаш деп, ук удуртукчулар айыткан. Сионистерниң разведка органнарының үүлгеткен хөй-хөй кемниг херектерин ылавылап көөр болза, Израильдиң эрге-чагырга черлери Израильдиң политиктиг алыс сорулгаларынга дүгжүр кемниг херектерни үүлгеттирер террористиг бөлүк агентилерни, оларның саңынга киириштир арабтарны база ажедип ап турар дээр түңнел кылбайн барып болбас деп, Дамаскыда үнүп турар «Аль-Баас» солун бижээн.

Ындыг болганда, Норвегия болгаш Грецияга дерзиин үүлгедиглер кылган ийи таварылганың аразында холбаа бары хамыктың мурнунда Палестинаның араб улузун кортпактаар кампания чорудуп турар израиль агентурага шуут хамаарылгалыг. Израильдиң дерзиин үүлгедиглер кылыр кажарлаашкыны черле буурап дүжер. Тель-Авивтиң болгаш ону деткип турарларның талазындан чоңгээлер, кыжаныышкыннар, күчүлел боол турза-даа, Палестинаның удурланыышкын шимчээшкини бүгү араб улустарның, делегей хөй-нииттиниң деткимчезинге даянгаш, Палестинаның улузунуң чөптүг негелделери, эргелери дээш демиселин үргүлчүлээр.

(СЭТА).

Августуң баштайгы хүннериниң бирээзинде Чөөн-Хемчик районнуң «Алдан-Маадыр» совхозунуң малчыннарынга Тываның күрүне филармониязының цирк-эстрада бөлүүнүң артистери аалдап чораан. Манчүрек хемниң кыдыында ногаан шыкка чоок кавының улуг-биче кижилери чыглып келген.

Тыва циркиниң үндезилекчилериниң бирээзи, РСФСР-ниң алдарлыг, Тыва АССР-ниң улустуң артизи Кужугет Хензиг-оолга удурткан цирк-эстрада артистериниң көргүзүглери эгелей бээрге, көрүкчүлер диңмиттиг адыш часкаашкыннары-биле уткаан. Циркиниң хоочуннары Д. Очур, К. Хензиг-оолдуң чиңге демир кырынга янзы-бүрү танцыларны күүсеткенин, эң ылаңгыя улуг назылыг кижилер кайгамчык-ла магадааннар. Ө. Байыр-оолдуң турникке нарын көргүзүглери, ооң күүсеткен ырлары хөйнүң кичээнгейин хаара туткан.

Оруқ кадыр-берт-даа болза, малчыннарга боттарының уран талантызын көргүзер дээш чедип келген артистерге чоң сагыш-сеткилдиң ханызындан өөрээннер.

И. КЕЛИК-СЕНГИ.

ЧУРУКТА: циркте көргүзүг.

Ю. КОСАРЬКОВТУҢ фотозу.

ТЫВА ХӨГЖҮМ

Ырга кым ынак эвес боор. Бичии чаштардан эгелээш, баштары көк кырганнарга чедир. Ындыг-даа болза ыр бүрүзү-ле кижилерниң сагыш-сеткилинге таарыжып артып калбас. А эки ыр кандыг-даа кижини сорук киирип, сагыш-сеткилин доюлдуруп, кезээ-мөңгеде уттундурбас артып каар.

Ындыг турбуже бисте чогааттынып турар ырларывыстың хөй кезии чаңгыс аай темалыг, лириктиг ырлар боор турар. Күш-ажылды мактап ырлаан база аныяктарга таарыштырган, бүдүрүлге черлериниң дугайында база школа назылыгларга эки чогаалдар ховар бижиттинип турар. Ооң ынай республиканың хөгжүм школаларынга таарыштыр бижээн, ылаңгыя фортепиано, баянга ойнап күүседир чогаалдар барык чок.

Ырның сөзү болгаш аялгазы эки шынарлыг болур ужурлуг. Ындыг турбуже бистиң чамдык ырларывыстың аялгазы чүгээр-даа болза, сөзү утка-шынар талазы-биле кошкак болуп турары азы сөзү эки-даа болза, аялгазы орта таарышпас болгулаары ховар эвес. Чоокта чаа Улустуң чогаадылга бажыңынга чаа ырларның ээлчеглиг хүлээп алышкыны болуп эрткен. Орта чамдык бот-тывынгыр композиторлар ырны сөс чокка чогаадып эккелгеш: «Аялгазыла хүлээттине берзе, сөзүн даарта номнардан тып бээр бис» деп чугаалап турганнар. Мындыг чогаалды комиссия хүлээп алыр эрге бар бе? Чок болбайн аан, чүге дизе автор бо удаада ырның аялгазын кол кылдыр санап, сөс дугайында бодаваан чугаажок. Бо дээрге сөс-биле аялганың сырый каттышканының түңнелинде үнер чогаалдың ора-сомазы дыр, ону ыр деп санап болбас бис. Сөс-биле аялганың хамаарылгазының дугайында улуг орус композитор Мусоргскийниң чугаалааны мындыг: «Хөгжүмнүң үнү-биле сөстү хажыдыышкын чокка илередирин күзээн мен». Моон алгаш көөрге, ырга сөс база бир кол черни ээлеп турар.

Ыр, танцы талазы-биле республиканың хөгжүм чогаалының сайзыралынга «Саян» ансамбли көскү черни ээлеп турар. Филармонияның кол сорулгазы чаа чогаалдарны чоңга калбаа-биле сонуургадып көргүзери болур. Бо талазы-биле Р. Н. Лесниковтуң эвээш эвес ажылдарны чорудуп, хөөмей, сыгыт каргыраа дээн ышкаш улусчу жанрларны янзы-бүрү аргалар ажыглап, чоңга тарадып турарын эки деп санаар мен. Мурнуку чылдарга деңнээрге, ансамбльдиң артистериниң ниити көргүзүүнүң культуразы бедээнин демдеглевес арга чок. Ооң улуг херечизи «Саян» ансамбль бодунуң көргүзүүн Тываның хоорай суурларындан аңгыда Владимир облазынга бараалгадып сонуургатканы. Моон соңгаарда өске крайлар, областарга уран талантызын көргүзерин ансамбль планнап турар.

Ооң аңгыда тыва хөгжүмнүң улуг болгаш берге адыры —тыва симфониктиг чогаал бодунуң «оргазын» хөндүрүп эгелээн дизе частырыг болбас.

Бо канчаар-даа аажок солун, берге, байлак, улуг хемчээлдиг чогаалдарда композитор А. Чыргал-оолдуң «Алдан-Маадыр», «Өөрүшкүнүң поэмазы», «Челер ой» —деп увертюразы кол черни ээлеп турар. Композиторлар Р. Кенденбильдиң 4 кезектиг симфониязы бо өдүрүглериң авторунуң «Липтаврага болгаш хылдыг хөгжүмнүң оркестриинге бижээн концерти база «Мээн Тывам» деп симфония-поэмазы хамааржыр. Үстүнде адаттынган чогаалдарның хөй кезии радио, телевидениениң оркестриниң репертуарынга кирип, каш удаа сцена кырындан дыңнакчыларны магадаткан. Симфониктиг оркестр тургустунганындан бээр ур болбаза-даа, орус, совет, даштыкы композиторларның янзы-бүрү чогаалдарынга уран-мергежилин бедидип, Тываның ажыл-ишчилериниң мурнунга ойнап келгеннер.

Ыр, танцы, симфониктиг хөгжүмнүң канчаар-даа аажок шапкын өзүп турарын өөренип көргеш, Тываның композиторлар эвилелиниң организастаар дугайында айтырыгны көдүрүп турар ужуру-даа ында.

Д. ХҮРЕШ-ООЛ,
композитор.

ЧҮГЛЕ КИНО

Бай-Тайга районнуң «Кара-Хөл» колхозунуң төвү Даспы-Аксы суурда Культура бажыңында кинодан өске чүү-даа болбайн турар. Культура бажыңының директору-биле массовиги кандыг-даа ажыл чорутпайн турарын чоң хомудап чугаалап турар.

«Концерт чүге белеткевес чүвел? Кежээлер чоп болбазыл?» деп айтырыгларга «Бистер баян тыртып билбес, тускай эртемниглер эвес-тир бис»— деп, клуб ажылдакчылары харылап турар. Шынында, колхозтуң аныяктарының аразында музыка ойнаар талантылыг кижилер-ле хөй. Оларны культура бажыңынче чыып организаставайн келген. Чүгле кино үнерде клуб ажыттынар. Өске шактарда ооң үргүлчү-ле хаалгыг турары чаңчыл болуп калган.

Культура бажыңының даштын көөрге, каракка чаржынчыг. Ооң шаараш херимин олбо ууй иткилеп, үреп каан. Шагда-ла аскан лозуңнуң пөзү куурарташ, шуут номчуттунмастап калган. Хүндүс эжиин кара шооча «таңнылдап» хүнзээр. Кышка удур культура одааның септелгези, одаар чүүл белеткели дээр айтырыгларның талазы-биле мыт-даа чок. Ол бүгү ында ажылдап турар кижилерниң боттарының хүлээнген ажылынга ээ-харысаалга чогун бадыткап турар.

Байдал мындыг турда тус черде кодээ Совет, партия, комсомол комитеттери маажым олурары черле таарышпас.

Кара-хөлчүлер мал чеминиң белеткелинче калбаа-биле кирипкен. Ажыл-иштиң бо хайнышкынныг үезинде чоннуң культурлуг дыштанылгазын эки хандырары-биле Культура бажыңының ажылын дарый сегидер хемчеглерни алыр болгаш ында харысалга чок кижилерден шынгыы негээр өйү келген.

Б. БАРБА.

ЭМЧИЛЕРГЕ ЧЕТТИРДИВИС

Үр үеде аар аараш эмнелгеге чыда эмнедип келдим. Кызылда туберкулёз аарыгларынга удур диспансерниң сөөк аарыглары эмнээр салбырының эмчизи Нина Ивановна Золотых мени дөрт чыл дургузунда эмнеди. Эмчилериниң бедик мергежил-биле эмнеп, чаагай сеткилдиг, сагыш човангыр хайгааралының ачызында чоорту сегий бердим.

Ол ышкаш кадык камгалал министерствозунуң улуг терапеви Борис Георгиевич Чубаревке, Балгазында туберкулёз аарыгларынга удур санаторияның эмчизи Сергей Владимирович Примакка, ол-ла эмнелгелерниң коллективтеринге чоннуң кадыы дээш буянныг ажылынга четтиргенимни илереттим.

Б. СУНДУЙ.

* * *

1968 чылдан бээр Ак-Довурак хоорайда «Тыва даг-дүгү» комбинатка механизатор болуп ажылдап келдим. Чеди уругларның адазы, 42 харлыг мен. Буянныг эмчилер мээң амы-тынымны үш удаа камгалап алганнар.

1969 чылда озал-ондакка таварышканымдан бажым сөөгү кемдээн, ынчан мен үр үеде медерел чок чыдырымда кезер эмчилер эмнеп экирткен.

Абаза—Ак-Довурак аразынга чүък сөөртүп бо-ла чоруур кижи мен. Бир-ле катап ээлчеглиг рейске чорумда согур шейүндү аарыы кедерээш чазылган. Кончуг берге байдалда турумда кезер эмчи С. С. Климдүрген хемчег ап кезип эмнээниинден сегип үндүм. Ооң аңгыда үр үе иштинде ижин туберкулёзундан база качыгдап, ол аарыым кедерээш республиканың онкология диспансеринге эмнедири-биле чыттым. Чоокта чаа эмчилер ижинге улуг кезиишкинни кылдылар. Онкодиспансерниң кезер эмчизи Е. А. Старченко мени каң кадык кылдыр эмнеди. Совет медицинаның бар аргаларын ажыглааш, мени кезип эмнеп сегиткен эмчилерге, улуу-биле өөрүп четтиргенимни илереттим.

М. КЕРТИН-ООЛ.

СПОРТ ❀ СПОРТ ❀ СПОРТ ❀ СПОРТ ❀ СПОРТ

О. ЛОПСАНЧАП АТТЫГ КУБОК УЛУГ-ХЕМЧИЛЕРДЕ

РСФСР-ниң Кодээ ажыл-агыйның министерствозунуң, Совхозтар министерствозунуң коллегиялары, кодээ ажыл-агыйы болгаш белеткелдер ажылдакчыларының профэвилелиниң Төп Комитеди, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Күш-культура болгаш спорт комитеди болгаш «Урожай» эки тура спорт ниитилелиниң Төп Чөвүлели 1973—74 чылдарда Бүгү-российниң кодээ спортчу оюннарының ийиги маргылдааларын эрттирер дугайында доктаалды бо чылдың апрельдиң эгезинде хүлээп алган. Ол Бүгү-российниң кодээ спортчу оюннарын эрттирер дугайында дүрүмүнге дүүштүр бистиң республикага кодээ спортчу оюннарының маргылдааларын 1973—74 чылдарда эрттирер талазы-биле негелделерни ажылдап кылган болгай.

Бистиң республикага кодээ спортчу оюннарның маргылдааларын эрттирер талазы-биле «Урожай» эки тура спорт ниитилели, ооң чер-черде организациялары чогуур хемчеглерни ап, организастыг ажылдарны чорудкан. Ооң түңнелинде районнарга маргылдаалар элээн организастыг, хөй кижи киржикчилиг эрткилээн.

Республиканың кодээ спортчу оюннарының түңнел маргылдаазы эрткен дыштаныр хүннерде Кызылга болуп эрткен. Аңаа ниитизи-биле 7 районнардан келген 300 ажыг кодээ спортчулар тыва хүрешке, ча адарынга, чиик атлетикага, стол теннизинге болгаш баг кагарынга күжүн шенешкеннер.

ЧИИК АТЛЕТИКА

Спорттуң бо хевиринге маргылдаалар «Совет Тываның 5 чылы» стадионунга ийи хүн үргүлчүлээн. Маргылдаа 100 метрге херээженнерниң чарыжы-биле эгелээн. Чемпион ат дээш демисел-даа эгелээн. Майказында бежен чеди деп сан бижип каан уруг, өске эштеринден ылгалып, фиништиң кызыл кожаазынга кымны-даа мурнай деттен. Ол Таңдыдан келген Татьяна Домарева болду. Ол айыткан хемчээлди 14 секундада эрткеш, чемпион атты чедип алган.

Эр улустуң аразынга ол хемчээлге чемпион ат дээш спортчу демисел коңчуг дүшкүүрлүг эрткен. Бай-Хаакта уругларның спорт школазының тренери Михаил Григорьев 100 метрни 12 секундада халааш, эң эки түңнелди көргүскен.

Тес-Хем районнуң спортчузу Валерий Сүге-Маадыр ук маргылдааларга эки белеткенгенин көргүзүп, черниң узунун 5 метр 76 сантиметрни халааш, 400 метрниң чарыжынга база тиилээш, чиик атлетиканың бо ийи хевиринге кодээ спортчу оюннарының чемпиону болган. Бии-Хемниң спортчузу Анна Шишканова черниң узунун 4 метр 49 сантиметрни халааш, ол хевирге бирги черни алган.

100 метрниң чарыжынга тиилээн Татьяна Домарева 1500 метрниң чарыжынга база эң эки түңнел—5 минута 55 секундазы көргүзүп, чемпионнаан. Чиик атлетика маргылдаазының эң узун хемчээли — 3 километрниң чарыжын көрүкчүлер улуг сонуургал-биле көргеннер. Маңаа Таңдының төлээзи Владимир Кочага чарыштың эгезинден төнчүзүнге чедир тиилелгеже улуг туткулдуун көргүзүп, чемпион атты чедип алган.

БАГ КАГАРЫ

Бай-Тайга районнуң Хемушку Кировка удурткан Аракчаа Кызыл-оол, Серен Митя, Моңгуш Чигар-оол киржикчилиг баг кагыкчылары спорттуң бо хевиринге элээн эки белеткенгенин көргүзүп, удурланыкчыларын шуптузун уткааш, бирги черже үнген. Таңды биле Улуг-Хем районнарының баг кагыкчылары ийиги, үшкү черлерни үлешкеннер.

СТОЛ ТЕННИЗИ

Спорттуң бо хевиринге эрткен чылын республика чемпиону болган Улуг-Хем районнуң найыралдыг командазы бо удаада ол бедик адын ышкынмайн база катап тиилекчи болуп, шилчиир кубокту ийи чыл улаштыр чаалап алган. Тус-тус ойнакчылардан база Улуг-Хемниң спортчулары шылгарааннар.

ЧА АДАРЫ

Сибирьниң болгаш Ыракы Чөөн чүк улустарының спорттуң национал хевиринге спартакиадазының бо чылын ча адарынга чемпиону Раиса Тутатчикова, болуп эрткен кодээ спортчу оюннарга бирги черни бузурелдиг-биле алган. Эр улустан Евгений Тутатчиков шылгараан. Команда талазы-биле Тожунуң спортчулары бирги черже үнген.

ТЫВА ХҮРЕШ

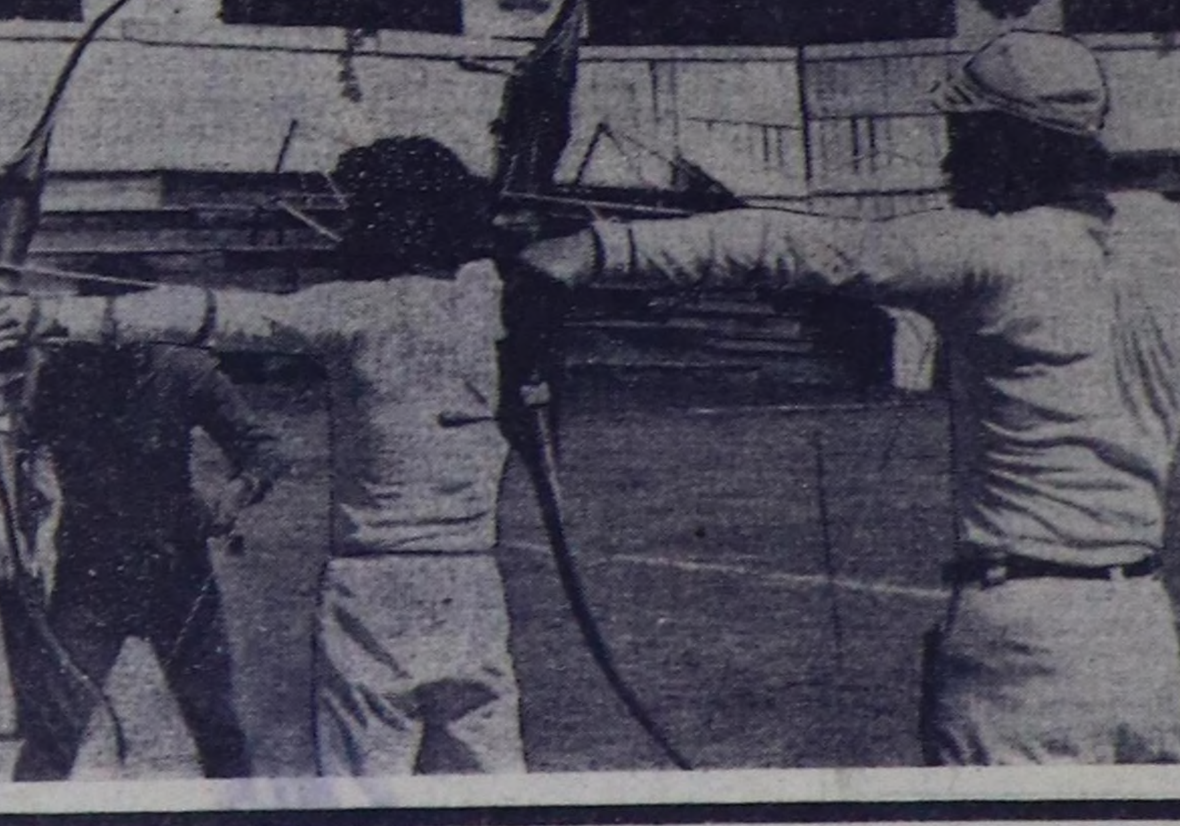
Тыва хүрештиң эң чиик деңзизинге Бай-Тайга районнуң келген Николай Моңгуш аваангыр, каппагай хүрежин тургаш шүүгөн. 64 килограмм чедир деңзилиг мөгелерниң хүрежинге Өвүр районнуң спортчузу Чыргал-оол Моңгуш чемпионнаан. Республикада ады-сураа үнген Улуг-Хем районнуң хоочун мөгелери Василий Базыр-Тараа 72 килограмм чедир деңзиге А. Сүүр-оол Ондар аар деңзиге шүүлгеннер.

Деңзи ааны-биле хүрештиң соонда 32 мөгениң хүрежи болган. Аңаа Чөөн-Хемчик районнуң аныяк мөгези Виктор Ховалыг шүүлген, Улуг-Хемден келген Николай Соскал үжүүрлээшкен.

Ийи хүн үргүлчүлеп келген спортчу демиселдиң түңнелинде ниити команда талазы-биле бирги черни Улуг-Хем районнуң спортчулары алган. Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Ооржак Чыргаакыдович Лопсанчап бодунуң адын эдилээн кубокту бирги чергениң дипломну-биле кады ол районнуң спортчуларынга байырлалдыг байдалга тыскан. Ийигизин — Чөөн-Хемчик, үшкүзүн — Бай-Тайга районнарының спортчулары алганнар.

Болуп эрткен маргылдаазының хевир бүрүзүнге бирги черлерни алган командаларга шилчиир кубоктарны, бирги чергениң дипломнарын тывыскан. А спорттуң аңгы-аңгы хевирлеринге чемпион болган спортчулар тураскаалдыг белектерни, мактал бижиктерни алганнар.

В. ЧАДАМБА.

Чуруктарда хүреш үезинде (үстүнде); ча адыкчыларының маргылдаазының чорупп турары (адаанда).

Телевидение

АВГУСТ 14-ТЕ

КЫЗЫЛДАН

18.30—«Малышок» Уругларга программа. 18.50 — Мультфильм. 19.10—Телемедээлер. 19.25—«Чөөн Сибирь» киножурнал 19.35 — «Бистиң планетавыс». Дамчыдылга. 20.05—«Тарика даг, Гибралтар». Документалдыг фильм. 20.15 — Телемедээлер. 20.25— Чарлаалдар, реклама. 20.30— «Танкер «Дербент». Уран-чечен фильм. 21.50—22.50 — «Өңнүктериниң аялгалары». Фильм-концерт.

Агаар

Бөгүн республикага болгаш Кызылга элир булуттаар, чагбас. Барыын чүк углаңнышкынныг хаттың дүргени секундада 5—9 метр чедер. Агаарның температуразы даглыг районнарга 19—23, арт-каннарынга 26—30 градус чылыг болур.

Кызылга агаарның температуразы 27—29 градус чылыг.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

СИЛЕРНИ ЧАЛАП ТУР

Кызылдың уран чүүл училищези 1973—74 өөредилге чылында дараазында салбырларга сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур: дирижер—ниити ырның, фортепианонуң, улустуң хөгжүм херекселдериниң (баян, домра, балалайка, дошпулуур, бызаанчы, чадаган, игил), үрер хөгжүмнүң (труба, тромбон, кларнет, гобой, фагот, флейта), хылдыг хөгжүмнүң (скрипка, контрабас), теория-композитор талазы-биле, вокалдың, клуб ажылының талазы-биле (тускай мергежил—дирижер—ниити ыр, улустуң хөгжүм херекселдери, режиссёр).

30 хар чедир назылыг эр, херээжен кижилерни училищеге хүлээп алыр. Дирижёр—ниити ыр салбырынга 18 хардан өрү назылыгларны хүлээп алыр. Музыка талазы-биле салбырларже кирерлерниң музыка талазы-биле билиин хынаар (дыңнаары, сактып алыры, үнү, ритм).

Училищениң директорунуң адынга билдириишкинге дараазында документилерни кожар: билииниң дугайында документизи (херечилел азы аттестат), төрүттүнгениниң дугайында херечилел, паспорт, (боду эккээр), допчу намдар, кадыкшылының дугайында эмчи шынзылгазы, (286 майык), чурттап турар черинден шынзылга, өг-бүле байдалының дугайында шынзылга, сөөлгү ажылдап азы өөренип турган черинден характеристика, 3x4 хемчээлдиг дөрт фото-чурук, шериг биледи болгаш киир бижиткен дугайында тускай бижикти боду эккээр.

Кирериниң экзаменнерин август 20-ден эгелеп чорудар.

Кичээлдер сентябрь 1-де эгелээр. Стипендияны ниити чурум ёзугаар төлээр. Тус черниң чурттакчыларын куруг хандырылгазынга хүлээп алыр.

* * *

Кызылдың уран чүүл училищези 1973—74 өөредилге чылында чурулга салбырынга сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур. Училищеге 30 хар чедир назылыг эр, херээжен кижилерни хүлээп алыр. Чурулга салбырынга кирерде бодунуң чураан ажылдарын: чуруктарын, уран чурулгазын, композицияларын эккеп дужаар.

Директорнуң адынга чорудкан билдириишкинге дараазында документилерни кожар: эртемниниң дугайында херечилел (аттестат), төрүттүнгениниң дугайында херечилел азы паспорт (боду эккээр), допчу намдарын, кадыкшылының дугайында эмчи шынзылгазы, (№ 286 майыктың), чурттап турар черинден шынзылга болгаш ажылдап турар черинден характеристика, 3x4 см хемчээлдиг бөрт чокка тырттырган 3 фото-чурук. Шериг билединиң азы херечилелин эккээр.

Кирериниң экзаменнери 1973 чылдың август 20-ден эгелээш, тускай ортумак өөредилге черлеринге хүлээп алыышкынның чурумун ёзугаар болур.

Өөредилге 1973 чылдың сентябрь 1-ден эгелээр. Стипендия-биле ниити чурум ёзугаар хандырар. Үндезин национал күрүне хандырылгазынга алыр.

Училищениң адрези: Кызыл, Ленин кудумчузу, № 2, ийи каът телефоннары 29-26, 25-79.

* * *

Кызылдың башкы училищези 1973—74 өөредилге чылында дараазында салбырларга вемелде сургуулдар хүлээп алырын чарлап тур:

1. Эге класстар башкыларын болгаш улуг пионер вожатыйларын белеткээр салбырга 8 чыл школазын дооскаанарны хүлээп алыр. Өөренириниң хуусаазы 4 чыл. Кирериниң экзаменнери орус дылга (диктант), математикага (аас-биле) дужаар.

2. Уруглар садтарының кижизидикчилерин белеткээр салбырга 8 чыл школазын дооскаанарны хүлээп алыр. Өөренириниң хуусаазы 3 чыл 4 ай. Кирериниң экзаменнерин орус дылга (диктант), математикага (аас-биле) дужаар.

Бүгү салбырларга 30 хар чедир назылыг үндезин национал кижилерни хүлээп алыр.

Кирериниң экзаменнерин чедиишкинниг дужаагаш, хүлээп алдынган сургуулдарны ниити чурум ёзугаар стипендия болгаш чурттаар чер-биле хандырар.

Кирериниң экзаменнери 1973 чылдың август 20-ден эгелээр. Өөренир күзелдиглер дараазында документилерни чорудар.

1. Эртемниң дугайында документ (боду-биле).
2. № 286 форманың эмчи шынзылгазы.
3. Өг-бүлезиниң болгаш материалдыг байдалының дугайында шынзылга.
4. 3x4 см хемчээлдиг фото-чурук.

ХҮЛЭЭП АЛЫЫШКЫН КОМИССИЯЗЫ.

КИНО

АВГУСТ 14-ТЕ

«НАЙЫРАЛ» «Экии база менди-чаагай» 10.00, 11.50, 13.40, 15.30, 17.20, 19.10, 21.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Оцеола» 15.00, 18.50, «Сельвада сылдыстар чок» 16.55, 20.45 шактарда.

«ВОСТОК»: Мультфильмнер 11.30, «Чаптанчыг уруг» (ийи сериязы катай) 17.00, 19.00, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: Киночыынды 9.00, 10.30, «Динко деп ыт» 11.50, 13.50, «Гроссмейстер» 16.00, 18.40, 20.00 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА: «Далаш-биле» 15.00, 17.00, 19.00, 21.00 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: 667000 Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда килдизиниң 23-54, харысалгалыг секретарьның 23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 37-13, культура килдизиниң 23-54, кодээ ажыл-агый килдизиниң 21-47, үлетпүр килдизиниң 22-64, чагаа килдизиниң 41-27, информация база совет тургузуг килдизиниң 20-60, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

Солун неделяда 6 катап үнер

Пар. амз 2. Тираж 15.953 Чагыг № 2279.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының херектериниң талазы-биле эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Щетинкин-Кравченко 1). ТС—01057.